

Kırsalda Yaşayan Kadınların Kamusal Karar Sürecini Değiştirme Potansiyeli: Saha Araştırmasından Notlar

*The Potential of Women Living in Rural Areas to Transform Public
Decision-Making: Notes from Field Research*

Merve ÇAYLI*

Özet

Küresel ölçekte kadınların siyasal karar alma mekanizmalarındaki temsiliyetinde son yıllarda kayda değer ilerlemeler kaydedilmiş olsa da cinsiyete dayalı eşitsizlikler hâlâ büyük oranda varlığını sürdürmektedir. Özellikle ikinci dalga feminizmin etkisiyle kadınların eğitim hayatında ve kamusal alanda daha görünür hâle gelmeleri, başlangıçta cinsiyet eşitsizliğinin azalacağı yönünde bir beklenti doğurmuştur. Ancak bu görünürlüğün, yapısal eşitsizlikleri ortadan kaldırmak yerine zaman zaman daha da derinleştirdiği gözlemlenmiştir. Bu durum feminist kuramcıları, yalnızca eğitim ve kamusal katılımın değil, karar alma mekanizmalarındaki kadın temsiliyetinin de hem nicelik hem de nitelik itibarıyla ele alınması gerektiği sonucuna ulaştırmıştır. Böylece eşit temsil, kadınların kurumsal yapılarda etkin biçimde yer alması ve güç paylaşımı gibi meseleler feminist teorik tartışmaların merkezine yerleşmiştir.

Kadınların siyasal yaşamdaki konumları yalnızca temsil oranlarıyla değil, siyaseti nasıl tanımladıkları, siyasete ne ölçüde katıldıkları, hangi engellerle karşılaştıkları ve siyasal süreci nasıl deneyimledikleriyle de ilgilidir. Araştırmanın amacı, feminist kuramların ortaya koyduğu siyasal söylemlerin, kırsal bölgelerde yaşayan kadınların yaşam pratiklerinde ve düşünsel dünyalarında ne derece karşılık bulduğunu analiz etmektir. Araştırma, Samsun'un Alaçam ve Asarcık ilçelerinde gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda her bir ilçede yirmi olmak üzere toplam kırk kadınla yüz yüze görüşme yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu; kadınların öz benlik ve siyaset algısı, siyasal katılım deneyimi, yerel yönetimlerden beklentileri, engeller ve toplumsal cinsiyet rolleri gibi temalara odaklanan açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Kırsalda yaşayan kadınların siyaset algılarını ve katılım düzeylerini anlamak için onların kendi ifadelerine dayalı nitel veriler toplanmış; kadınların siyasal

*: Bağımsız Araştırmacı, Türkçe Öğretmeni, Asarcık Yatılı Bölge Ortaokulu, Samsun-Türkiye, cyl-merve@hotmail.com, ORCID: 0009-0009-1781-5197

Geliş/Submitted: 27.11.2025 | **Kabul/Accepted:** 26.12.2025

Atıf/Cite: Çaylı, M. (2025). Kırsalda Yaşayan Kadınların Kamusal Karar Sürecini Değiştirme Potansiyeli: Saha Araştırmasından Notlar. *Publicus*, (4). 212-261.

farkındalıklarını, toplumsal cinsiyet rollerinin siyaset üzerindeki etkisini ve siyasete katılım kararlarını etkileyen bireysel veya toplumsal dinamikler derinlemesine incelenmiştir. Alaçam ve Asarcık örneklerinin seçilmesinin nedeni, Samsun il sınırları içerisinde yer alan iki kırsal yerleşimin, demografik olarak benzer ancak toplumsal ve kültürel dinamikler bakımından farklı nitelikler sergilemesidir.

Araştırmanın kuramsal temeli, kadın hareketlerinin evrimine dayanmaktadır. Feminizmin liberal, kültürel, sosyalist, radikal, ekolojik ve İslami yorumları, kadınların siyasetteki yerini yalnızca sayısal temsil üzerinden değil, temsilin biçimi, niteliği ve siyasetin yeniden inşası bağlamında tartışır. Araştırma verilerinin analizi, feminist kuramların sunduğu çerçeveye sahadaki söylemleri buluşturarak, kuramsal olan ile pratikte karşılaşılan arasındaki ilişkiyi görünür kılmaktadır. Seçmen kadınlarla yapılan görüşmelerin analizinden önce feminist kuramların siyasal talepleri ve bu taleplerin siyasal temsile etkileri incelenmiştir. Araştırma, yerel düzeyde kadınların siyasete dair algı ve deneyimlerini görünür kılarak, toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde yürütülecek çalışmalara katkı sunacak bir veri sunması açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Feminist Kuramlar, Kadın Temsili, Kırsal Alan, Siyasal Katılım, Eşitlik.

Abstract

Despite recent progress in women's representation within political decision-making mechanisms, gender-based inequalities persist on a global scale. Influenced by second-wave feminism, women's increasing visibility in education and the public sphere initially raised expectations that gender inequality would decline. However, this increased visibility has not necessarily translated into substantive political equality and, in some cases, has reproduced existing structural inequalities. As a result, feminist political theory emphasizes that women's participation should be evaluated not only in numerical terms but also in relation to the quality and effectiveness of representation, women's access to institutional power, and processes of power sharing.

Women's position in political life is shaped not only by representation rates but also by how they conceptualize politics, the forms of participation available to them, the barriers they encounter, and their lived political experiences. This study aims to analyse the extent to which feminist political discourses correspond with the political perceptions and everyday practices of women living in rural areas. The research was conducted in the rural districts of Alaçam and Asarcık in Samsun, Türkiye. In this context, face-to-face interviews were conducted with forty women—twenty from each district—using a semi-structured interview guide consisting of open-ended questions. The interview questions focused on women's self-perceptions, political awareness, experiences of political participation, perceived obstacles, gender roles, and expectations from local administrations.

The theoretical framework of the study is grounded in feminist thought, drawing on liberal, cultural, socialist, radical, ecological, and Islamic feminist approaches. By analysing the field data in conjunction with feminist theoretical perspectives, the study uncovers the relationship between women's lived experiences and broader political structures. The findings contribute to the literature by rendering rural women's political perceptions visible at the local level and by highlighting the importance of contextual and structural factors in understanding women's political participation.

Keywords: Feminist Theories, Women's Representation, Rural Area, Political Participation, Equality.

Giriş

Kadınların siyasetle ilişkisi yalnızca yasal haklar düzeyinde değil, aynı zamanda temsil ve katılımın niteliği bağlamında da değerlendirilmelidir. Bu noktada, kadınların siyasete ilişkin algıları, deneyimleri ve talepleri, feminist kuramsal yaklaşımlar çerçevesinde ayrı bir önem taşımaktadır. Kadınların siyasal katılımlarını etkileyen kültürel, ekonomik ve sosyal faktörlerin ortaya konması; genel ve yerel yönetim politikalarının daha kapsayıcı ve bütünleştirici hâle gelmesine katkı sağlayabilir. Bu çalışma, kadınların siyasete katılımına ilişkin yerel düzeyde özgün veriler sunarken, feminist teori ile saha deneyimini buluşturmayı amaçlamaktadır. Araştırmada feminist eleştirinin tercih edilme sebebi, toplumsal cinsiyetin siyasal alandaki eşitsizlikleri nasıl şekillendirdiğini analiz etmek ve kadınların deneyimlerini merkezde tutarak alternatif siyasal söylem biçimleri geliştirmeyi mümkün kılmaktır.

Araştırma kapsamında Samsun ilinde Alaçam ve Asarcık ilçelerinde yaşayan, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yoluyla belirlenmiş farklı yaş, eğitim ve sosyoekonomik düzeylerde yirmişer kadınla görüşülmüştür. Bu yöntem sayesinde araştırmada siyaset algısını etkileyebilecek farklı kadın profillerine ulaşmak mümkün olmuştur. Kadınların deneyimlerinin ve görüşlerinin derinlemesine öğrenilmesi amacıyla serbest görüşme tekniği seçilmiştir. Görüşlerini aktarırken herhangi bir çekince içerisine girmemeleri ve rahat olmaları amacıyla da görüşmeler kayıt altına alınmadan not alarak tamamlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu; kadınların öz benlik ve siyaset algısı, siyasal katılım deneyimi, yerel yönetimlerden beklentileri, engeller ve toplumsal cinsiyet rolleri gibi temalara odaklanan açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Araştırmanın amacı, kadınların gündelik yaşam deneyimlerinden yola çıkarak siyasal temsile ve katılıma dair nasıl bir tutum geliştirdiklerini, hangi engellerle karşılaştıklarını ve siyaseti nasıl anlamlandırdıklarını

ortaya koymaktır. Araştırma verilerinin analizi, feminist kuramların sunduğu çerçeveye sahadaki söylemleri buluşturarak, kuramsal olan ile pratikte karşılaşılan arasındaki ilişkiyi görünür kılmaktadır.

Makalede ilk olarak saha araştırmasının dayandığı kuramsal çerçeve ele alınmıştır. Bu bölümde feminist kuramlar sınıflandırılmış ve feminist düşüncenin siyasal talepleri izah edilmiştir. Soruların birleştiği temalar etrafında görüşmeye katılan kadınların söylemlerini feminist kuramsal çerçevede değerlendiren saha notlarına geçmeden önce feminist taleplerin siyasal temsile etkisi ortaya konmuştur. Böylece saha verilerinin ve görüşme notlarının bağlamı daha açık bir şekilde değerlendirilebilir hâle gelmiştir.

Kuramsal Çerçeve: Feminist Düşüncede Siyasal Talepler

Araştırmanın kuramsal temeli, Aydınlanma Çağı'yla birlikte şekillenen birey ve yurttaşlık anlayışı çerçevesinde ortaya çıkan kadın hareketlerinin evrimine dayanmaktadır. Feminist düşüncenin ilk defa sistemli ve örgütlü bir şekilde ortaya çıkışı, 18. yüzyılın sonu ile 19. yüzyılın başlarına denk gelmektedir. Feminist hareket, her ne kadar dünya üzerindeki kadınların ortak deneyimlerinden doğmuş olsa da farklı tarihsel, coğrafi ve toplumsal bağlamlarda gelişim göstermiş, bu nedenle de farklı kuramsal yaklaşımlara ayrılmış, çok katmanlı bir yapıya bürünmüştür. Feminist teori, tarih boyunca kadınların yaşadığı eşitsizlikleri anlamaya, analiz etmeye ve çözüm yolları üretmeye odaklanmış, bu süreçte de farklı düşünsel gelenekler içinde çeşitlenerek farklı akımlara ayrılmıştır. Feminist teorilerin bu çeşitliliği, kadınların yaşadığı baskı ve eşitsizliğin yalnızca tek bir nedene dayandırılmayacağını ve farklı toplumsal yapılar içinde farklı şekillerde ortaya çıktığını göstermektedir. Bu çeşitlilik göz önünde bulundurulduğunda, feminist kuramları sınıflandırmak, feminist hareketlerin gelişimini daha sistemli bir şekilde anlamak açısından önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir (Donovan, 2013).

Bu sınıflandırma, feminist düşüncenin temel yapı taşlarını belirlemek ve farklı feminist yaklaşımların kadınların toplumsal konumu hakkındaki görüşlerini daha açık bir biçimde analiz etmek amacıyla yapılmaktadır. Bu araştırmada feminist düşünce Josephine Donovan'ın Feminist Teoriler (2013) adlı eseri temel alınarak sınıflandırılmıştır. Donovan, feminist düşüncenin farklı aşamalarda ve farklı toplumsal dinamikler çerçevesinde şekillendiğini vurgulayarak, feminist hareketlerin yalnızca kadınların bireysel haklarını değil, aynı zamanda toplumsal dönüşümü hedefleyen daha geniş bir yapıya sahip olduğunu öne sürmektedir (Donovan, 2013, ss. 11-16).

Kadınların siyasal alanda karşılaştığı yapısal eşitsizliklerin anlaşılabilmesi için feminist kuramların yalnızca toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili değil, aynı zamanda siyasetin işleyişine ve iktidar yapılarının doğasına dair sunduğu eleştirilerin dikkatle incelenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, feminist kuramların sunduğu farklı perspektifler; siyaseti yalnızca bir temsil alanı değil, aynı zamanda eşitsizliklerin yeniden üretildiği ve mücadele edildiği bir alan olarak görmemize imkân tanır. Kadınların siyasetten dışlanma biçimleri, yalnızca temsil edilmemekle sınırlı değildir; aynı zamanda siyasi söylemlerde, politik karar mekanizmalarında ve yurttaşlık tanımında da cinsiyetçi ön kabullerle şekillenmektedir. Bu nedenle feminist kuramlar, siyaseti hem eleştirel bir bakış açısıyla çözümler hem de dönüştürülebilir bir alan olarak yeniden kurgular. Bu bölümde farklı feminist kuramların siyasal söylemleri, siyasete yönelik eleştirileri ve çözüm önerileri incelenerek, siyasal alanın cinsiyetlendirilmiş doğasına dair kuramsal yaklaşımlar ortaya konmaktadır. Feminizmin liberal, kültürel, sosyalist, radikal, ekolojik ve İslami yorumları, kadınların siyasetteki yerini yalnızca sayısal temsil üzerinden değil, temsilin biçimi, niteliği ve siyasetin yeniden inşası bağlamında tartışır.

Liberal feminizm, kadınların bireysel hak ve özgürlüklerinin erkeklerle eşit temeller üzerine inşa edilmesini savunan en eski akımlardan

biridir. Bu düşünce, Aydınlanma Çağı'nın bireyci ve özgürlükçü ideallerinden etkilenerek gelişmiş, kadınların hukuki, siyasi ve ekonomik alanlarda eşit haklara sahip olması gerektiğini ileri sürmüştür (Donovan, 2013, ss. 22-23). Liberal feminizm için eşit yurttaşlık yalnızca oy hakkı değil; eğitim, eşit işe eşit ücret, hukuki eşitlik ve ayrımcılıkla mücadele gibi çok boyutlu taleplerle mümkündür (Çaha, 2010, ss. 62-68).

Kültürel feminizm, kadın ve erkek arasındaki farklılıkları esas alan ve bu farkların toplumsal yaşamda olumlu karşılıklar üretmesi gerektiğini savunan bir yaklaşımdır. Bu anlayışa göre, kadınlar erkeklerle aynı haklara sahip olduğunda değil; kadınsı değerler erilliğin yıkıcı yapısı karşısında yüceltildiğinde toplumsal dönüşüm mümkün olacaktır (Donovan, 2013, ss. 73-74). Liberal feminizmin "eşit yurttaşlık" ve "haklara erişim" taleplerine karşılık, kültürel feminizm "kadın olmanın kendine özgü değerleri" üzerinden siyaseti dönüştürmeyi amaçlar. Sezgi, şefkat, empati, doğayla uyum gibi kadınsı değerlerin toplumsal ve siyasal düzlemde etkili olması gerektiğini savunur. Bu bağlamda kadının siyasete katılımı yalnızca temsil değil, siyasetin değer sistemini dönüştürme aracı olarak görülür. Kültürel feminizm, siyasette kadın varlığını nicelikten çok nitelik üzerinden tanımlar ve siyasetin eril şiddet, hiyerarşi ve rekabet üzerine kurulu yapısını eleştirir (Donovan, 2013, ss. 86-87; Fuller, 1971, ss. 6-24).

Sosyalist feminizmin perspektifine göre, kadınların ezilmişliği yalnızca patriyarkal yapıların değil, aynı zamanda kapitalist sistemin de bir ürünüdür. Dolayısıyla kadınların özgürleşebilmesi için sadece hukuki ve sosyal reformlar yeterli görülmez; ekonomik sistemin de dönüşmesi gerektiği vurgulanır (Donovan, 2013, ss. 145-148; MacKinnon, 2015, ss. 183-189; Hartmann, 1979, ss. 10-15, 22-28). Marx ve Engels'in ortaya koyduğu maddeci determinizm, yabancılaşmış emek, sınıf bilinci ve praksis gibi kavramlar, sosyalist feministler tarafından kadınların toplumsal konumunu analiz etmek amacıyla yeniden yorumlanmıştır.

Bu yaklaşım, feminist kuramı üretim ilişkileri ve ekonomik sistem bağlamında derinleştirmiştir (Çakır, 2007, ss. 457-465). Sosyalist feminizm, kadınların özgürleşmesini yalnızca ataerkinin değil, aynı zamanda kapitalizmin dönüşümüne bağlı bir toplumsal mücadele süreci olarak ele alır. Dolayısıyla bu yaklaşım, toplumsal cinsiyet adaletini sınıfsal eşitlik mücadelesiyle birleştirerek, bütünlüklü bir dönüşümün mümkün olduğunu savunur.

Radikal feminizm, ataerkil yapının yalnızca ekonomik ya da hukuki değil, toplumsal, kültürel, dilsel ve biyolojik alanlarda da etkili olduğunu ortaya koyarak, kadınların çok katmanlı bir ezilme biçimiyle karşı karşıya olduğunu ileri sürmüştür. Cinsellik, üreme, evlilik ve dil gibi alanlarda yürütülen eleştiriler, kadınların özgürleşmesinin yalnızca bireysel haklar çerçevesinde değil, ataerkil sistemin kökten dönüşümü ile mümkün olabileceğini göstermiştir. Bu bağlamda, kadın bedeninin denetimi, doğurganlık hakları, heteroseksüel ilişkilerin sorgulanması, dildeki cinsiyetçi yapılarla mücadele ve cinsel şiddete karşı daha kapsamlı yasal reformlar gibi somut siyasal talepler, ataerkil yapının çok katmanlı etkilerine karşı geliştirilen radikal bir çözüm perspektifi sunar. Ayrıca, kız kardeşlik dayanışması ve bilinç yükseltme grupları aracılığıyla kadınların kolektif politik bilince ulaşmaları, hareketin en temel politik stratejilerinden biridir (Hanisch, 1970, ss. 76-78; Rich, 1976, ss. 275-281; Donovan, 2013, ss. 266-272).

Ekofeminizm, kadınların ezilmişliği ile doğanın sömürüsü arasında doğrudan bir ilişki kuran ve bu iki baskı biçimini birlikte ele alan bir feminist yaklaşımdır. Bu kavram ilk kez Fransız feminist Françoise d'Eaubonne tarafından 1974 yılında kullanılmıştır (Donovan, 2013, ss. 396). Ekofeminist düşünce, ataerkil sistemin yalnızca kadınlar üzerinde değil, doğa üzerinde de baskı kurduğunu ve bu iki alanı benzer biçimlerde sömürdüğünü ileri sürmektedir (Berktaç, 2012, ss. 73-76). Ekofeministlere göre ataerkil sistem hem kadınlara hem de doğaya tahakküm kurmakta ve her ikisini de kendi hizmetine koşulacak birer

kaynak olarak görmektedir. Kadınlar ve doğa üretken, yaratıcı ve sürdürücü güçleri nedeniyle benzer bir biçimde sömürülmektedir. Ekofeministler, kadınların ve doğanın maruz kaldığı bu tahakkümün ancak doğa ile uyumlu bir toplumun inşasıyla ortadan kaldırılabileceğini savunurlar. Vandana Shiva gibi postkolonyal ekofeminist kuramcılar, kadınların tarımsal bilgeliğinin, tohum çeşitliliği, doğal üretim ve sürdürülebilir yaşam pratikleri açısından yaşamsal önem taşıdığını vurgular (Shiva, 1988).

İslami feminizm, Batılı feminist hareketin tüm kadınları homojen bir kimlik altında toplama eğilimine karşılık, farklı sosyo-kültürel ve dini bağlamlara sahip kadınların özgürleşme mücadelelerini merkeze alan bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır. Bu hareket, kadınların Kur'an ve diğer dini metinleri yeniden yorumlamaları gerektiğini savunur ve üç temel ilke üzerinde yoğunlaşır: İslam'ın özünde kadın ve erkek eşittir; İslam tarihi feminist bir bakış açısıyla yeniden değerlendirilmelidir; Tevhid (birlik) ilkesinden hareketle bir kadın hakları söylemi geliştirilmelidir (Ali, 2014, ss. 25-28). İslami feminizm; kadın haklarını İslam'ın içinden bir dönüşümle savunur, ataerkil dini yorumları eleştirir ve kadınların kamusal, siyasal ve dini alanlarda daha görünür hâle gelmelerini destekler. Batılı feminist kuramların din ile kurduğu mesafeli ilişkiyi aşarak, dinî referansları kadınların özgürleşmesi için yeniden yorumlayan bu yaklaşım, yerel kültürleri ve dini aidiyetleri dışlamadan feminist mücadeleyi sürdürmenin olanaklarını ortaya koyar (Ali, 2014; Şahin, 2013, Çaha, 2010).

Feminist kuramların siyasal söylemleri, her biri özgün bir kuramsal zemine dayansa da kadınların siyasetteki konumunu sorgulama ve dönüştürme konusunda ortak bir motivasyon taşımaktadır. Bu kuramlar, kadınların siyasal alanda eşit yurttaşlar olarak var olabilmesinin önündeki engelleri farklı düzlemlerde tanımlamakta; kimisi hukuki eşitsizlikleri, kimisi sınıfsal sömürüyü, kimisi toplumsal cinsiyet rollerini ya da kültürel kodları öncelikli problem alanı olarak

görmektedir. Her biri siyasete farklı bir anlam yüklemekte; siyaseti sadece bir katılım alanı değil, aynı zamanda mevcut toplumsal düzenin eleştirisi ve yeniden inşası için bir araç olarak değerlendirmektedir.

Bu araştırmanın kuramsal alt yapısı, her bir feminist yaklaşımın siyasal söylemleri, öncül fikirleri ve çözüm önerileri ışığında oluşturulmuştur. Liberal feminizm, kadınların yurttaşlık statüsünün eşitlenmesini talep ederek özellikle eğitim hakkı, gizli oy ve aday olma gibi bireysel siyasal hakların genişletilmesini savunur. Kültürel feminizm ise siyasetin eril değerlerden arındırılarak barışçıl, iş birliğine dayalı ve kadınlara özgü etik yaklaşımlarla yeniden inşa edilmesini önerir; bu doğrultuda kadın meclisleri, kadın sığınma evleri ve kadınlara ait özerk yapılar gibi kadın dayanışmasına dayalı kurumların güçlendirilmesi gerektiğini vurgular. Sosyalist feminizm, üretim ilişkilerinin ve ev içi emeğin kadınlar aleyhine yapılandığını savunarak, toplumsal bakım hizmetlerinin kamusal sorumluluk hâline getirilmesini, kolektif bilinç geliştirilmesini ve bilinç yükseltme faaliyetleri aracılığıyla sınıfsal farkındalıkların artırılmasını siyasal dönüşümün bir parçası olarak görür. Radikal feminizm ise kadınların ezilme biçimlerinin temelinde ataerkinin bulunduğunu vurgular; dolayısıyla siyasal eşitlik için özel alanın çözülmesi, kadınların kendi bedenleri üzerinde tam denetim hakkı kazanması, kız kardeşlik bağlarının ve kolektif kadın bilincinin güçlendirilmesi gerektiğini savunur. Ayrıca kadın kooperatifleri, kadınlara ait kamusal alanlar ve kadın hareketinden gelen siyasetçilerin önünün açılması gibi önerilerle siyasetin yapısal dönüşümünü hedefler. Ekofeminizm, doğayla uyumlu, yaşamı önceleyen katılımcı siyasal modeller önerirken; İslami feminizm ise dinî metinlerin eril yorumlarına karşı kadınların eşitlik talebini yeniden formüle ederek siyasal alanda varlık kazanmasını amaçlar.

Feminist kuramlar, kadınların siyasal alandaki temsiline, karar alma süreçlerine katılımına, siyasal yapıların dönüşümüne ve eşitlikçi toplumsal ilişkilerin inşasına yönelik çeşitli talepler ortaya koymuştur.

Bu talepler yalnızca kuramsal düzeyde kalmamış, farklı ülkelerde somut siyasal uygulamalara ve politik reformlara da yön vermiştir. Siyasal temsilde kadın kotası, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme, kadına yönelik şiddetle mücadele yasaları, kadınların karar alma mekanizmalarında güçlenmesi gibi pek çok alanda feminist yaklaşımların etkisiyle hayata geçirilmiş uygulamalar gözlemlenmektedir. Seçmen kadınlarla yapılan görüşmelere geçmeden önce feminist taleplerin siyasal temsile etkileri ve kadınların siyasette nicelik olarak varlıkları incelenmiştir.

Feminist Taleplerin Siyasal Temsile Etkileri

Kadınların karar alma süreçlerine eşit katılımı, yalnızca bir yurttaşlık hakkı değil, aynı zamanda evrensel insan haklarının da bir gereği olarak uluslararası belgelerde de açıkça tanımlanmış ve kadınların karar mekanizmalarında daha etkin yer almasını sağlamak amacıyla geliştirilen çeşitli uygulamalar önem kazanmıştır. Bunların başında cinsiyet kotası, anayasal parite ilkesi ve fermuar sistemi gibi politik temsil araçları gelmektedir. Kota sistemi, kadınların siyasete katılımını artırmayı amaçlayan geçici ve teşvik edici bir pozitif ayrımcılık aracı olarak öne çıkarken; parite ilkesi, kadın ve erkeklerin %50-50 oranında olacak şekilde doğrudan eşit temsiline anayasal bir zemin hazırlayarak daha kalıcı bir çözüm önerir. Fermuar sistemi ise özellikle aday listelerinde her iki cinsiyetin dönüşümlü olarak yer almasını zorunlu kılarak ve eşit temsili teknik olarak garanti altına almayı hedefler. Bu araçların her biri, temsilde niceliksel artışın yanı sıra, kadınların siyasette nitelikli varlık göstermelerini de mümkün kılacak yapısal dönüşümler için bir basamak olarak değerlendirilmektedir (Dahlerup, 2006, ss. 4-19; Sitembölükbaşı, 2007, ss. 27-34).

Türkiye, yukarıda bahsedilen önlemler ışığında 1985 yılında taraf olduğu Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW) ile kadınların kamu yaşamına tam ve etkin

katılımını sağlayacağını taahhüt etmiştir. Bir nevi “Kadın Hakları Evrensel Beyanname” sayılan CEDAW’ın 7. maddesi, kadınların siyasete katılım hakkını anayasal güvenceye kavuşturma ve fiilen hayata geçirme sorumluluğunu devletlere yükler (CEDAW, 2017). Bununla birlikte, 1995 yılında kabul edilen ve CEDAW için yol haritası sayılabilecek (Sancar, 2023, s. 447) Pekin Eylem Platformu da kadınların tüm karar alma organlarında en az %30 oranında temsil edilmesini bir eşik olarak belirlemiş, bu oranın daha da artırılması gerektiğini vurgulamıştır (United Nations, 1995). “Kritik eşik” olarak adlandırılan bu oran, kadın erkek eşitliğine giden yolda sembolik temsilden yapısal eşitliğe geçişin başlangıç noktası olarak değerlendirilmektedir. Türkiye, bu uluslararası belgeleri onaylayarak kadınların siyasal temsili konusunda açık taahhütlerde bulunmuş, ancak bu taahhütlerin uygulamada ne ölçüde karşılandığı tartışma konusu olmuştur.

Inter-Parliamentary Union (IPU) "Women in Parliament 1995–2025" raporuna göre, 1995 yılında dünya genelinde parlamentolardaki kadın temsil oranı %11,3 iken, 2025 yılında bu oran %27,2'ye yükselmiştir. 2024 yılı itibarıyla dünya genelinde parlamentolarda yer alan milletvekillerinin yalnızca %26,9'u kadındır (IPU, 2025). 2024 ve 2025 yılları sadece %0,3 puanlık bir yükselişi ifade etmektedir. Bu oran 2017 yılından beri gösterilen en düşük ilerleme oranıdır (IPU, 2025). IPU ve UN Women tarafından yayımlanan 2025 tarihli rapor, bu ilerlemenin oldukça yavaş olduğunu ve 2024'ün 73 parlamentonun seçime gittiği "süper seçim yılı" olmasına rağmen 1995 Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nun yayınlanmasının 30. yıl dönümünü andığımız 2025 yılında kadın temsilindeki artışın sınırlı kaldığını belirtmektedir. Bu durum, küresel düzeyde siyasal eşitliğin sağlanmasında yapısal engellerin hâlâ güçlü bir biçimde varlığını sürdürdüğünü ve seçim süreçlerinin tek başına temsil adaletini garanti altına almadığını ortaya koymaktadır. Yine IPU'nun aynı rapordaki verilerine göre, cinsiyet kotaları uygulayan ülkelerde kadın milletvekili oranı %31,2 iken, kota

uygulamayan ülkelerde bu oran %16,8'dir. Bu durum, cinsiyet kotalarının kadınların parlamentolarda daha fazla temsil edilmesinde etkili bir araç olduğunu göstermektedir.

Türkiye’de ise kadınların siyasal temsili dünyadaki feminist harekete paralel bir seyir izlemiş; dünyadaki ilk örneklerden biri olarak kadınlara 1930'da belediye seçimlerinde, 1934'te ise genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı tanınmış olmasına rağmen, bu kazanımlar uzun yıllar boyunca sembolik düzeyde kalmıştır. Kadınların siyaset ve kamusal alanda görünürlüğünü artırmak uluslaşma ve modernleşme sürecinin gereği olarak görülse de (Abadan-Unat, 1982, ss. 12-30; Çakır, 2013, s. 73; Tekeli, 1982, ss. 203-217) bu anlamda siyasi arenada atılan adımlarla Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde kadın milletvekili oranı 1935 yılında %4,5 ile dönemin dünyada en yüksek temsil oranlarından biri olmuştur. Ancak bu temsilin başarısının siyasi bir başarıya dönüşmediğini 1950 sonrası çok partili yaşama geçildiğinde görülür. 1950 seçimlerinde yalnızca 3 kadının meclise girebildiği, ilerleyen seçim dönemlerinde de benzer sayılarla kadın temsiline sağlanmaya çalışıldığı bu dönem, Şirin Tekeli (1982) tarafından, kadınların sistematik olarak siyasetten dışlandığı ve “kadınsız parlamento”nun şekillendiği bir süreç olarak tanımlanır. Tekeli`ye göre bunu yalnızca sayılarla açıklamak kadınların maruz kaldığı derin eşitsizliği açıklamaya yetmez. Kadınların yasal olarak seçilme hakkına sahip olmaları, onların fiilen karar alma mekanizmalarına dâhil edilmelerini garanti etmemiştir. Bu dönem, Türkiye’de kadınların siyasetteki görünürlüğünün sembolik düzeyinin altına inerek, yapısal dışlanmayı daha görünür hâle getirmiştir.

Iris Marion Young’ın “adalet kuramında temsil hiyerarşisi” olarak adlandırdığı bu durum, dışlayıcı yapıların yalnızca sayı eksikliğiyle değil, temsiliyetin hangi nitelik ve biçimde oluşturulduğuyla da ilgilidir. Temsil edilen kişilerin, hangi toplumsal kesimi ne şekilde temsil ettikleri, ne tür söylemlerde buldukları, bu söylemlerin temsil

ettikleri kesimi yansıtıp yansıtmadığı, karar alma mekanizmalarında ne derece etkin oldukları gibi niteliksel özellikler de temsiliyeti etkiler. Türkiye örneğinde ise siyasal rejimin meşruiyet sorunu yaşadığı her dönemde kadınların yeniden kamusal alana çağrılması, çoğu zaman kadınların özneleşmesini değil, rejimin modernlik ve demokratiklik iddiasını güçlendirmeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda, kadınlar kimi zaman siyasetten men edilmiş erkeklerin, yasaklı eşlerin, oğulların ya da akrabaların yerine siyasete sokulmuş; kendi iradeleriyle değil, rejimin stratejik hesaplarıyla görünür kılınmışlardır. Bu tür sembolik temsiller, feminist teoride “sembolik araçsallaştırma” olarak tanımlanmakta ve gerçek bir siyasal katılımın önünü tıkayan yapılar arasında sayılmaktadır (Çakır, 2013, ss. 200-210; Sancar, 2023, s. 457; Young, 1990).

Türkiye'deki güncel kadın parlamenter sayısına baktığımızda; ülkenin, taahhüt ettiği uluslararası antlaşmalardan ve hedeflediği kalkınma planı verilerinden çok daha geride olduğu sonucunu çıkarabiliriz. 2023 yılında yapılan genel seçimler sonucunda Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde toplam 592 milletvekili görev yapmaktadır. Bunların 118'i kadındır ve bu da %19,93'lük bir kadın temsil oranına karşılık gelmektedir (TBMM, 2024). Bu oran geçmiş yıllara nazaran artış göstermiş olsa da mutlak eşitlikten hâlâ çok uzaktır. Kadınların yerel düzeyde il genel meclislerinde ve belediye meclislerinde temsil oranı ise çok daha düşüktür. Kadınların siyasette yalnızca sayı olarak değil, ülke geneline yayılmış bir temsille var olabilmesi için, siyasi partilerin iller düzeyinde cinsiyet dengesi gözetilen aday belirleme politikaları benimsemeleri gerekmektedir (Drechselova, 2022, ss. 110-120; Çakır, 2013, ss. 240-242).

İşleyişini cinsiyetçi kodlar üzerine kuran siyasi partilerin (Kenny ve Verge, 2016, ss. 351-369) programları ve tüzükleri partinin toplumsal ve kültürel yapıya bakışını yansıtır ve bu yapılarla ilgili çizdikleri yol haritasını, bunları ne şekilde gördüklerini ve bu alanlardaki sorunlara

karşı takındıkları tutum ve aldıkları önlemleri ortaya koyar. Aldıkları ya da almadıkları kararlarla, yansıttıkları bu bakış açılarıyla cinsiyetçi politikayı yeniden üretirler. Kadınların siyasi partilerden ve parti unsurlarından dışlanması, eril tahakkümün ve uygulamaların sürdürülmesine olanak verir (Lovenduski, 2005, ss. 48-62). Pek çok çalışma, erkek egemen siyasetin zaman içinde yalnızca resmî kurumsal yapılarda değil, aynı zamanda gayri resmî alanlarda da yeniden örgütlenerek, kadınların karar alma süreçlerine erişimini ve etkin varlığını çeşitli biçimlerde engellediğini gösterirken (Bjarnegård & Kenny, 2015, ss. 748-753) kadınların siyasal temsiline ilişkin herhangi bir yasal düzenlemenin bulunmadığı ve bu sürecin tamamen siyasi partilerin takdirine bırakıldığı ülkelerde, parlamentolardaki kadın temsil oranlarının belirgin biçimde daha düşük olduğu gözlemlenmektedir (IPU, 2025). Ayrıca siyasi aktörlerin stratejik seçimlerini dâhil oldukları siyasi gruba dair yaptıklarını da çalışmalar göstermektedir. Buna göre, eğer parti içindeki değerler erkekliği norm olarak kabul ediyorsa kadınların siyasi aktörler olarak siyasette aktif şekilde yer almalarını sağlayacak kota gibi yapısal veya politik mekanizmaların geliştirilmesi mümkün olmayacaktır. Yani kadın konusu partinin “olasılıklar ufku”nun dışında kalacaktır (Fretel, 2010, ss. 195-217).

Kadınların siyasal yaşamdaki konumları yalnızca temsil oranlarıyla değil, siyaseti nasıl tanımladıkları, ne ölçüde katıldıkları, hangi engellerle karşılaştıkları ve siyasal süreci nasıl deneyimledikleriyle de ilgilidir. İzleyen bölümde, Samsun'un Alaçam ve Asarcık ilçelerinde yaşayan kadınlarla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Araştırma, yerel düzeyde kadınların siyasete dair algı ve deneyimlerini görünür kılarak, toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde yürütülecek çalışmalara katkı sunacak bir veri sunması açısından önemlidir.

Saha Araştırması: Alaçam ve Asarcık'ta Kadınlar

Saha araştırması; demografik, kültürel ve toplumsal bağlamda farklılık ve benzerlikleri olan iki farklı kırsal bölgede yaşayan seçmen kadınların siyasete bakış açılarını, yaşadıkları toplumsal gerçeklikler üzerinden sorgulamaya açmakta ve bu sorgulamayı yalnızca yerel bağlamda değil, aynı zamanda ulusal ve uluslararası dayanaklar çerçevesinde anlamlandırmayı mümkün kılmaktadır. Çalışma, farklı coğrafyalarda yaşayan kadınların farklı kadınlık deneyimleri olduğundan ve bunun siyasi öznelliklerini etkilediği savından yola çıkmaktadır.

Araştırma kapsamında Alaçam ve Asarcık kırsalında yaşayan, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yoluyla belirlenmiş farklı yaş, eğitim ve sosyoekonomik düzeylerde yirmişer kadınla görüşülmüştür. Her iki ilçede de görüşülen kadınların sosyo-demografik profili aşağıdaki gibidir:

Tablo 1. Alaçam İlçesinde Görüşülen Kadınların Sosyo-Demografik Profili

Katılımcı (K)	Yaş	Eğitim Durumu	Medeni Hâl	Meslek
K1	46	İlkokul	Evli	Tarım İşçisi
K2	20	Üniversite	Bekâr	Öğrenci
K3	44	İlkokul	Evli	Tarım İşçisi
K4	68	Okuryazar	Evli	Ev Hanımı
K5	36	Ortaokul	Evli	Tarım İşçisi
K6	53	Ortaokul	Evli	Ev Hanımı
K7	54	Lise	Evli	Ev Hanımı
K8	60	İlkokul	Evli	Tarım İşçisi
K9	56	İlkokul	Evli	Ev Hanımı
K10	19	Lise	Bekâr	Öğrenci
K11	56	İlkokul	Bekâr	İşçi

Katılımcı (K)	Yaş	Eğitim Durumu	Medeni Hâl	Meslek
K12	48	İlkokul	Evli	Tarım İşçisi
K13	62	İlkokul	Evli	Tarım İşçisi
K14	35	Üniversite	Evli	Memur
K15	36	Üniversite	Evli	Memur
K16	36	Üniversite	Bekâr	Memur
K17	32	Lise	Bekâr	Ev Hanımı
K18	23	Üniversite	Evli	Ev Hanımı
K19	23	Üniversite	Bekâr	Öğrenci
K20	35	Üniversite	Evli	Memur

Tablo 1, Alaçam ilçesinde saha araştırması kapsamında görüşülen kadınların yaş, eğitim durumu, medeni hâl ve mesleki konumlarına ilişkin sosyo-demografik dağılımını göstermektedir. Araştırmada görüşülen katılımcılar, etik ilkeler ve gizlilik gereği K (Katılımcı) harfi ile kodlanmış; katılımcı sayısına göre K1, K2, K3... şeklinde sıralanmıştır.

Tablodaki veriler incelendiğinde, Alaçam'da görüşülen kadınların yaş aralığının 19–68 arasında değiştiği görülmektedir. Katılımcıların önemli bir bölümünün ilkökul ve ortaokul mezunu olduğu, mesleki dağılımda ise tarım işçiliği ve ev içi emeğin ağırlık kazandığı dikkat çekmektedir. Bununla birlikte üniversite mezunu ve kamu sektöründe çalışan kadınların da örneklem içerisinde yer alması, farklı eğitim ve mesleki konumlara sahip kadınların deneyimlerinin ve siyasete bakışlarının nasıl çeşitlendiğini ortaya koymamıza imkân tanımaktadır.

Bu sosyo-demografik yapı, ilerleyen bölümlerde ele alınan siyasal katılım, özgüven ve temsil algılarının; eğitim düzeyi, yaş ve kamusal alana erişim farklılıklarıyla birlikte değerlendirilmesine olanak

tanımakta ve saha bulgularının analitik olarak temellendirilmesini sağlamaktadır.

Tablo 2. Asarcık İlçesinde Görüşülen Kadınların Sosyo-Demografik Profili

Katılımcı (K)	Yaş	Eğitim Durumu	Medeni Hâl	Meslek
K1	38	İlkokul	Evli	Tarım İşçisi
K2	40	İlkokul	Evli	Tarım İşçisi
K3	41	İlkokul	Bekâr	İşçi
K4	37	Ortaokul	Evli	Ev Hanımı
K5	40	İlkokul	Evli	Ev Hanımı
K6	38	Ortaokul	Evli	Ev Hanımı
K7	39	Lise	Evli	Esnaf
K8	24	Üniversite	Bekâr	Öğrenci
K9	43	İlkokul	Evli	Ev Hanımı
K10	50	Okuryazar	Evli	İşçi
K11	56	İlkokul	Evli	İşçi
K12	48	İlkokul	Evli	Ev Hanımı
K13	67	Okuryazar Değil	Evli	Ev Hanımı
K14	52	İlkokul	Evli	Ev Hanımı
K15	45	İlkokul	Evli	Ev Hanımı
K16	40	Lise	Evli	Tarım İşçisi
K17	44	İlkokul	Evli	Tarım İşçisi
K18	19	Lise	Bekâr	Öğrenci
K19	61	Okuryazar	Evli	Ev Hanımı
K20	48	Lise	Evli	Memur

Tablo 2, Asarcık ilçesinde görüşülen kadınların sosyo-demografik özelliklerini ortaya koymaktadır. Katılımcılar, araştırma sürecinde K (Katılımcı) kodu kullanılarak numaralandırılmış ve bireysel ifadelerin tematik analizine imkân verecek şekilde sınıflandırılmıştır.

Tablodaki veriler, Asarcık kırsalında görüşülen kadınların eğitim düzeyinin Alaçam'a kırsalında görüşülen kadınlara kıyasla daha düşük olduğunu; okuryazar olmayan ya da yalnızca okuryazar düzeyinde eğitim almış kadınların örneklem içerisinde yer aldığını göstermektedir. Katılımcıların yaş aralığı 19–67 arasında değişmekte olup, mesleki dağılımda ev içi emeğin ve tarımsal faaliyetlerin belirginliği dikkat çekmektedir. Bu durum, Asarcık'ta kadınların kamusal ve siyasal alanla kurdukları ilişkinin daha dar bir çerçevede şekillendiğine işaret etmektedir.

Söz konusu sosyo-demografik özellikler, ilerleyen analizlerde kadınların siyasal özgüven, temsil beklentileri ve siyasal katılım algılarındaki farklılaşmaların anlaşılması açısından belirleyici bir bağlam sunmaktadır.

Bu yöntem sayesinde araştırmada siyaset algısını etkileyebilecek farklı kadın profillerine ulaşmak mümkün olmuştur. Görüşme sonuçlarından hareketle Asarcık'ta beklenmedik şekilde, kadınların üzerinde öz benlik ve siyaset alguları ile ilgili ciddi farklar yaratan, neredeyse görüşülen her kadının adını örnek olarak verdiği Alişar köyü Muhtarı Sündüs Artış ile de ayrı bir görüşme yapılmıştır.

Alaçam ve Asarcık örneklerinin seçilmesinin sebebi, Samsun il sınırları içerisinde yer alan iki kırsal yerleşimin, demografik olarak benzer ancak toplumsal ve kültürel dinamikler bakımından farklı nitelikler sergilemesidir. Alaçam'ın Karadeniz kıyısında yer alması, kırsal yapısına rağmen denizle bütünleşmiş bir yerleşim karakteri sunmakta, ancak şehir merkezine uzaklığı nedeniyle tarımsal üretim ve balıkçılık dışındaki ekonomik faaliyetlerin sınırlı kalmasına yol açmaktadır. Dağlık bir coğrafyada konumlanan Asarcık ise kırsallığın coğrafi olarak daha belirgin olduğu bir yapıya sahiptir. İlçede tarımsal faaliyetler çoğunlukla geçimlik üretim düzeyinde kalmakta, şehir merkezine uzaklık kadınların kamusal ve siyasal hayata erişim

imkânlarını daha da kısıtlamaktadır. Her iki ilçede de eğitim düzeyinin ağırlıklı olarak ilkökul mezuniyeti düzeyinde olduğu, 65 yaş ve üzeri nüfus oranının ise Türkiye ortalamasının üzerinde seyrettiği görülmektedir. Bu kırsal sosyo-demografik yapı, kadınların siyasete katılım algılarını ve siyasal etkinliklere katılma biçimlerini anlamlandırmada önemli bir çerçeve sunmaktadır.

Çalışma, nitel araştırma yaklaşımına dayalı olarak yürütülmüş ve fenomenoloji (olgubilim) deseni esas alınmıştır. Fenomenoloji, bireylerin yaşadıkları deneyimlere ilişkin algılarını, anlamlandırma biçimlerini ve öznel bakış açılarını derinlemesine ortaya koymayı amaçlayan bir desendir. Kadınların deneyimlerinin ve görüşlerinin derinlemesine öğrenilmesi amacıyla serbest görüşme tekniği seçilmiştir. Görüşlerini aktarırken herhangi bir çekince içerisine girmemeleri ve rahat olmaları amacıyla da görüşmeler kayıt altına alınmadan not alarak tamamlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu; kadınların öz benlik ve siyaset algısı, siyasal katılım deneyimi, yerel yönetimlerden beklentileri, engeller ve toplumsal cinsiyet rolleri gibi temalara odaklanan açık uçlu sorulardan oluşmaktadır.

Görüşme formu ve sorular feminist literatür taramasının ardından hem literatürün hem de kadınların siyasette katılımını artırmak için uygulanan veya uygulanması beklenen pratiklerin tabanda bir karşılık bulup bulmadığını yoklamak amacıyla şu temalar etrafında şekillendirilmiştir:

- Kadınların öz benlik algısı,
- Toplumsal cinsiyet rolleri,
- Siyasal katılım deneyimi,
- Kadının siyasal meşruiyeti ve temsili
- Siyasal özgüven, özerklik, karar alma yetisi
- Siyasal temsile dair görüşler,
- Yerel yönetimden beklentiler.

Alaçam ve Asarcık ilçelerinde yaşayan yirmişer olmak üzere toplamda kırk kadın araştırmaya dâhil edilmiştir. Yapılan görüşmelerde kadınlara yöneltilen on soru, kadınların siyasal ve toplumsal yaşamdaki yerlerine ilişkin farkındalıklarını, beklentilerini, engellenme deneyimlerini ve dayanışma çağrılarını anlamaya yöneliktir (Ek-1).

Veri Analizi

Saha araştırmasında görüşülen kadınların siyasete dair algıları, deneyimleri ve talepleri feminist kuramların sunduğu eleştirel perspektiflerle karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Kırsal kesimde yer alan iki ilçede, farklı yaş gruplarından ve eğitim düzeylerinden kadınlara, çeşitli feminist yaklaşımların kuramsal önermeleri doğrultusunda oluşturulan tematik sorular yöneltilmiş; Samsun'un iki farklı coğrafi ve sosyokültürel özellikteki kırsal kesiminden verilen yanıtların bu kuramsal çerçevelerle ne ölçüde örtüştüğü tartışılmıştır. Böylece feminist kuramların, seçmen niteliği taşıyan kırsal kadınlar arasında nasıl ve ne derece karşılık bulduğu, feminist teorinin söylemlerinin tabana yansıyor yansımadağı pratikle teori arasındaki ilişki bağlamında değerlendirilmiştir.

İlk olarak, katılımcıların "kadın" kavramına yükledikleri anlamlar incelenerek toplumsal cinsiyet rollerine dair düşünsel çerçeveleri ortaya konmuştur. Ardından, eğitim, siyasete katılım, adaylık ve yönetim süreçlerine dâhil olma konularındaki görüşleri tematik olarak analiz edilmiştir. Tematik analiz, benzer görüş öbeklerini gruplandırmayı ve bu gruplar üzerinden kadınların ortak deneyimlerini, ayrışma noktalarını ve siyasal öznellik potansiyellerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Görüşmelerden elde edilen bulgular, kadınların siyasal katılımını etkileyen toplumsal cinsiyet normları, yapısal engeller, eğitim düzeyi, ailevi roller, ekonomik kısıtlılıklar, simgesel temsiller ve yerel siyaset

algısı gibi temalar etrafında kategorize edilerek değerlendirilmiştir. Bu analizler, yalnızca kadınların siyasal alandaki görünürlüğüne değil, aynı zamanda onların özneleşme süreçlerini ve siyasete dair dönüşüm taleplerini de anlamamıza olanak sağlamaktadır. Bu yönüyle çalışma, feminist kuramların sunduğu eleştirel perspektifin saha verileriyle nasıl örtüştüğünü ya da ayrıştığını göstererek, kuram ve pratik arasındaki ilişkiyi tartışmaya açmaktadır. Araştırma, feminist kuramların ortaya koyduğu siyasal söylemlerin, kırsal bölgelerde yaşayan kadınların yaşam pratiklerinde ve düşünsel dünyalarında ne derece karşılık bulduğunu göstermektedir.

Kadının Toplumdaki Yeri ve Göz Ardı Edilme Üzerine

Kadınların siyasal katılım düzeylerini anlamlandırmak için öncelikle kendilerine yönelik algılarını ve toplumsal konumlandırmalarını incelemek gerekir. “Sizce kadınların toplumdaki yeri nedir?” sorusuna yönelik öz benlik algılarına ilişkin değerlendirmelerinde görüşülen kadınların önemli bir kısmı kendilerini “toplumun temeli”, “toplumun direği”, “her şeyin yükünü taşıyan” olarak tanımlamış; bazı kadınlar ise bunun yanında kadınların erkeklere kıyasla daha güçlü, çalışkan ve üretken olduklarını vurgulamıştır. Bu ifadeler, özellikle kültürel feminizmin kadınlara özgü değerlerin (şefkat, dayanıklılık, üretkenlik, toplumu düzenleme, değer aktarma) siyasal ve toplumsal alanda görünür kılınması gerektiği yönündeki vurgusunu destekler niteliktedir.

Buna karşılık, bir grup kadın, kadınların sosyal dayanışmadaki rolünü, aile içindeki toparlayıcı görevini ya da kimliksel rollerini (anne, eş, gelin) öne çıkarmış; daha az sayıda kadın ise toplumda geri planda kaldıklarını, değerlerinin bilinmediğini ve “sözlerinin geçmediğini” ifade etmiştir. Bu veriler, radikal feminizmin kadının sistematik olarak ötekileştirildiği, erkekler tarafından çizilmiş kadınlık rollerine ve özel alana hapsedildiği yönündeki eleştirileriyle doğrudan örtüşmektedir.

Kadınların toplumsal yaşamın her alanında aktif olduklarını belirtmelerine rağmen bu katkıların görünmediğine dair serzenişleri, liberal feminizmin yurttaşlık hakkı ve siyasal temsil mücadelesini gerekçelendiren tarihsel eşitsizlikleri de hatırlatmakta ve sosyalist feminizmin tanımladığı ve tartıştığı “kadının görünmeyen emeği” kavramı ile de doğrudan bağlantılanmaktadır. Bu noktada dikkat çeken diğer bir nokta ise kadınların toplumda aslında değerli olduklarını, her yükü yüklendiklerini ancak bunun toplum tarafından görülmediğini, hak ettikleri değeri görmediklerini ifade eden kadınların hepsinin daha iç kesimde kalan Asarcık`taki kadınlar tarafından ifade edilmiş olmasıdır. Nitekim görüşmelerde kadınlar, yükün çoğunun kadında olduğunu ama bunun görülmediğini dile getirmiştir. Ayrıca bu cevaplar, Simone de Beauvoir`in kadının “öteki” olarak inşa edilmesine dair eleştirisini de yansıtır; kadınlar kendilerini vazgeçilmez olarak tanımlarken bile içten içe ve kabul görmüş bir şekilde toplumda birincil konumda olmadıklarını vurgulamaktadır (Beauvoir, 2025). Görüşmecilerden her iki grupta da özellikle yaşı en büyük kadınların benzer şekilde “yaşlanınca değerlerinin anlaşıldığını” ifade etmeleri kadınların ancak yaşlandıklarında, doğurganlıkları bittiğinde toplumda muhatap alınmaya değer görüldükleri savını da desteklemektedir. Radikal feminist kuram bu tür bir toplumsal değer biçmeyi, patriyarkanın kadın bedenini araçsallaştırmasının bir yansıması olarak değerlendirir.

Eğitime ve Kamusal Alana Katılım Bağlamında Roller ve Algılar

Kadın hakları konusunda yaşanan ciddi dönüşüm büyük ölçüde 20. yüzyıl boyunca mücadelesi verilen eğitim hakkının alınması ile ilgilidir. Eğitim, erkek uzmanlık alanı olarak görülmekten çıkmış ve kadınlarla ilgili tabu olarak görülen diğer alanlar da tartışılmaya açılmıştır (Sancar, 2023, s. 454). Görüşmelerde sorgulanan bir diğer önemli konu da bununla ilintili olarak, eğitimin kadınlar için ne ölçüde gerekli görüldüğü ve “kadın” ya da “erkek” meslekleri gibi toplumsal

cinsiyet rolleriyle ilişkilendirilen iş alanlarına kırsal kesimdeki kadınların nasıl yaklaştıklarıdır. Bu anlamda kadınlara “Kadınların eğitimi gerekli midir? Neden?” ve “Kadın ve erkek meslekleri birbirinden farklı mıdır? Kadına veya erkeğe yakışan meslekler tabiri doğru mudur?” soruları art arda sorulmuştur.

Eğitim, bir süreç çıktısı olarak toplumsal yapının egemen ideolojik yapısını yeniden üretir ve toplum bireylerini buna göre şekillendirir. Toplumsal, kültürel, siyasi değerlerin de aktarılmasını sağlarken bireylerin bu değerlerin içerisinde sosyalleşmesini sağlar. Bu aynı zamanda, kadın ve erkek için ayrı sosyal konumlar inşa eden değer yargılarının da kuşaktan kuşağa aktarımı anlamına gelir. Bu süreçte bireyler, sadece bilgiyle değil, aynı zamanda normlarla ve beklentilerle de donatılır. Uygun iş bölümü kollarına kalifiye eleman sağlar ve bunu yaparken de cinsiyete dayalı iş bölümünü yeniden üretir. Özellikle toplumsal cinsiyet rolleri, eğitim sistemi aracılığıyla doğal ve kabul edilebilir gösterilerek pekiştirilir. Kadınlar özellikle kadınlık ve annelik rollerinin devamı olarak iş gücünü yeniden üretirken ekonomik yapının sorunsuz işlenmesi için gereken beceri ve davranışları genç kuşaklara aktarır. Bu rol, görünmeyen emek ve bakım emeği kavramlarıyla feminist kuramda uzun süredir tartışılmaktadır. Kadınların bu roller üzerinden kamusal alana taşınması, bireysel tercih değil, ideolojik bir yönlendirme biçimi olarak değerlendirilmelidir. (Gök, 2011, ss. 162-165). Erkek ağırlıklı veya erkeklerle ilişkilendirilen mesleklerin çoğu kadınlar tarafından da yapılmaya başlansa da toplumda hâlâ cinsiyetçi meslek kodları ile ilgili kırılamamış büyük tabular yer almaktadır. Bu tabular, kırsal kadınların mesleklere bakış açılarını tanımlarken aynı zamanda sınırlarını da belirlemektedir.

Kırsal bölgelerde yaşayan kadınların eğitime ve mesleki yetkinliğe ilişkin yaklaşımları incelendiğinde, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine rağmen eğitim ve kamusal katılım konusunda önemli bir farkındalık düzeyi olduğu görülmektedir. Görüşme yapılan toplam 40

kadınlardan istisnasız hepsi eğitimin kadınlar için gerekli olduğunu açıkça belirtmiştir. Kadınların büyük bir çoğunluğu eğitimi özellikle ekonomik bağımsızlık ve ayakta kalma aracı olarak tanımlarken; bazı kadınlar bunu bireysel güçlenme ve özgürleşme aracı olarak tanımlamıştır. Bir başka grup ise eğitimi aile ve toplumsal gelişim açısından özellikle gerekli bulmuştur. Ayrıca kadınlar içerisinde küçük bir grup da kadınların kendilerini daha iyi ifade edebilmeleri ve toplumda güçlü durabilmeleri açısından da eğitimin gerekli olduğunu vurgulamışlardır.

Kırsal kesimdeki kadınlar eğitim ve güç ilişkisini maddi kaynakların eğitime temellendirmesinde kurmuştur. Çoğunun tarlada, bahçede kendi işini yaptığını, bir kısmının yaptıkları ürünleri satarak kendine maddi kaynak yarattığını düşünürsek bu kaynağı güvenli bir gelir olarak görmeyip eğitimin sağladığı mesleği güvence olarak görmeleri de ilginç bir veri oluşturmaktadır. Bu veriler içerisinde dikkat çeken nokta, kadınların eğitimi gerekli görmelerinin temelinde yine kendilerini aile eğiticisi, çocuk yetiştiricisi ve çocuğa kültür aktaran kişi olarak konumlandırımlarıdır. Kadınların eğitime yükledikleri bu anlamın, sıklıkla “iyi çocuk yetiştirme”, “aileyi ayakta tutma” ve “değer aktarma” gibi görevlerle ilişkilendirilmesi, feminist literatürde sıklıkla ele alınan toplumsal cinsiyete dayalı bakım emeği anlayışını yeniden üretmektedir. Kadınların kendi üretimleriyle elde ettikleri geliri istikrarsız, güvencesiz ve toplumsal açıdan değersiz olarak görmeleri, emeğin yalnızca piyasa normlarına göre geçerli ve değerli sayıldığı mevcut ekonomik sistemin bir yansımasıdır. Silvia Federici'nin (2004, ss. 61-103) de çalışmasında ayrıntılı biçimde tartıştığı üzere, kapitalist üretim ilişkileri içinde kadının yeniden üretim emeği, ekonomik değil biyolojik ya da ahlaki bir sorumluluk olarak görülmekte, bu da kadın emeğini sürekli görünmez ve güvencesiz kılmaktadır. Bu bağlamda kırsal kadınların eğitime yönelmesi yalnızca bireysel gelişim değil, aynı zamanda emeğin

tanınması, sınıfsal dönüşüm ve kamusal görünürlük talebi olarak da okunabilir.

Bu noktada daha dikkat çekici olan diğer konu ise her iki grupta da eğitimin bir ebeveyn olarak çocuğun yetiştirilmesi açısından gerekli olduğunu savunan kişilerin grubun eğitim düzeyi en yüksek üyeleri olan üniversite mezunu kadınlar olmasıdır. Buna karşılık kadının özellikle güçlenmesi ve bağımsızlığını kazanması için eğitimin gerekli olduğunu savunan grup ise daha çok ilkökul mezunu olan kadınlardır. Bu bağlamda, görüşülen kadınların eğitime yönelik olumlu tutumları görünürde güçlendirici olsa da kadınların eğitime karşı tutum ve yaklaşımları ataerkil değer sisteminin kurduğu eğitim sisteminin eril değerleri yeniden ürettiğini göstermektedir. Eril eğitim sisteminin son basamağından çıkan kadınlar görüldüğü gibi sistemin çarklarına tam uyum sağlamış ve ataerkiye, sistemin değerlerini gelecek nesillere taşıyacak kalifiye bireyler yetiştirme işleviyle entegre olmuşlardır.

Buna paralel olarak, “kadın ve erkek meslekleri birbirinden farklı mıdır?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, kadınların büyük bir kısmı “kadın her işi yapabilir” yönünde net bir görüş bildirmiştir. Görüşülen kadınlardan bazıları fiziksel güç farkına dayalı bir ayırım olabileceğini ifade etse de kadınların yine de isterse o işlerde de başarılı olabileceğini belirtmişler ve “sanayilerde de çalışan kadınlar var, duvar ören kadınlar var” örnekleri ile de bunu desteklemişlerdir. Özellikle kırsal kesimde yaşamlarını sürdüren ve kendi üretimiyle geçinen kadınların meslekler konusunda daha özgüvenli olmaları; üstlendikleri çok yönlü sorumluluklar, kendileri bunu her ne kadar değerli olarak görmese de tarım ve ev ekonomisindeki üretim deneyimleriyle doğrudan ilişkilendirilebilir. Bu da yetkinliğin yalnızca formel eğitimle değil, yaşamsal pratiklerle de inşa edilebildiğini göstermektedir. Kadınların bir yandan fiziksel güç farkına dayalı sınırlamalardan söz etmesi, diğer yandan bu sınırlamaların aşılabileceğini savunması ise ataerkil normlara karşı deneyim temelli

bir direnç geliştirdiklerini göstermektedir. Bu da feminist kuramın işaret ettiği gibi, ezilen konumdaki kadınların kendi deneyimleri ile sistem dışından geliştirdiği eleştirel farkındalığın bir göstergesidir (hooks, 1994, ss. 70-75).

Buna karşılık, kamu görevinde çalışan üniversite mezunu bir kadının meslekleri cinsiyet temelinde ayrıştırması eğitim sisteminin kadınları yalnızca mesleki yeterlilik kazandıran bireyler olarak değil, aynı zamanda kamusal alanda yer alsada dahi mevcut ataerkil düzenin değerlerini sürdürecektir biçimde şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, kadınların mesleki temsilinin niceliksel artışı tek başına dönüşüm yaratmak için yeterli değildir; nitelikli dönüşüm, eğitim sistemi de dâhil bütün sistemlerin ancak toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifiyle dönüştürülmesi ve birleşmesi hâlinde mümkündür.

Siyasal Temsil ve Dönüşüm Beklentileri

Bu bölümde, 'Siyasette kadınlara yer verilmeli midir?', 'Siyasette kadının daha fazla olması neleri değiştirir?', 'Kadınlar siyasette başarılı olabilir mi?' ve 'Kadınları siyasette daha aktif hâle getirmenin yolları nelerdir?' soruları temelinde, kadınların siyasal alana ilişkin tutumları, katılım konusundaki algıları ve temsil süreçlerine dair beklentileri kapsamlı biçimde analiz edilmiştir. Bu sorular aracılığıyla, kadınların siyaseti nasıl tanımladıkları, siyasal özne olma kapasitelerine dair öznel değerlendirmeleri ve mevcut siyasal yapıya yönelik eleştirileri ortaya konulmuştur.

Serpil Çakır'a (2013, s. 196) göre, siyaset belirli bir "erkek kulübü"nin sınırları içinde şekillenmektedir. Bu alanın kuralları, sınırları ve dâhil olma koşulları tarihsel olarak erkekler tarafından belirlenmiş ve meşrulaştırılmıştır. Erkekler için aranan koşullar basit, esnek ve sembolik düzeyde kalabilirken kadınlardan bu alana dâhil olabilmek için çoğu zaman "üst düzey" ve çoğunlukla erişilmesi güç yeterlilikler beklenmektedir. Bu durum, siyasal alanın cinsiyetçi yapısını ve

eşitsizliğin kurumsal doğasını gözler önüne sermektedir. Siyasal katılım tür bakımından “bireysel siyasal katılım” ve “toplumsal siyasal katılım” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bireysel siyasal katılım vatandaşlık görevlerinden sayılmakta ve oy verme davranışı da bu gruba dâhil olmaktadır. Toplumsal siyasal katılım ise açıkça aktif ve sosyal parti ilişkileri içerisinde yer almaktır. Kadınların oy verme davranışı kadınlar için fazladan ev dışı faaliyet gerektirmediği için kontrol edilmeye değer bulunmamaktadır. Burada asıl problem kadınların oy verme davranışında değil aktif olarak siyasete katılma arzusunda yani toplumsal siyasal katılımında ortaya çıkmaktadır (Güneş-Ayata, 2011, ss. 262-265).

Görüşmeler sonucunda elde edilen verilere göre de buna paralel olarak tüm görüşmeciler, “Siyasette kadınlara yer verilmeli midir?” sorusuna olumlu yanıt vermiştir. Kadınların tamamı, kadınların siyasette yer alması gerektiğini belirtmiş; bazıları bunu doğrudan “eşitlik”, “hak” ve “görünürlük” kavramlarıyla temellendirirken, bazıları kadınların “güçlü” olduğunu, “daha iyi yöneteceğini” veya “her ortamda bulunması gerektiğini” ifade etmiştir. Görüşmeciler içerisinde dikkat çeken cevaplardan biri, “evi yöneten kadınların devleti de yönetebileceği” yönündedir. Bu ifade, kadınların özel alandaki sorumluluklarını ve yönetim becerilerini kamusal alana taşıyabileceklerine dair güçlü bir inancı yansıtmaktadır. Siyasette var olmayı da tıpkı özel alan gibi zorlu ve karmaşık bir düzen içerisinde görmekte; bu nedenle ev içindeki çok yönlü görevleri başarıyla yürüten kadınların, siyasal alanda da aynı çok yönlülükle başarılı olabileceğine inanmaktadırlar. Bu durum, siyasal temsilin artık sorgulanmayan bir hak olarak içselleştirildiğini, ancak bu temsilin hâlâ kadınların toplumsal rollerine atıfla gerekçelendirildiğini göstermektedir. Benzer şekilde, “Kadınlar siyasette başarılı olabilir mi?” sorusuna da görüşmecilerin tamamına yakını olumlu yanıt vermiştir; kadınların büyük çoğunluğu kadınların başarılı olabileceğini net biçimde ifade

etmiş, birkaç kadın ise kadınların başarı potansiyelinin olduğunu ancak yeterince desteklenmediklerini ya da engellendiklerini vurgulamıştır. Kadınların başarısına yönelik bu yüksek inanç düzeyi, sıklıkla “kadın kadını anlar”, “kadın detaycıdır”, “kadın isterse yapar” gibi toplumsal cinsiyetle ilişkilendirilen olumlu yargılarla gerekçelendirilmiştir. Bu tür ifadeler, kadınlara yönelik pozitif atıflar içermekle birlikte, kadın başarısını hâlâ geleneksel roller ve özellikler üzerinden tanımlama eğilimini de yansıtmaktadır. Kimi katılımcılar bu inancı desteklemek için Tansu Çiller gibi genel siyasette yer alan figürleri ya da çeşitli kadın bakanları örnek göstermiş; yerel düzeyde ise Alişar Köyü Muhtarı gibi tanınan başarılı kadınları referans vererek başarı olasılığını somutlaştırmışlardır. Bu durum, kadınların siyasal alanda başarılı olabileceğine yönelik inancın hem ulusal hem de yerel düzeydeki rol modellerle pekiştirildiğini, yerel düzeyde rol model etkisinin önemini; buna karşın bu başarının hâlâ kadınlara özgü görülen değerlerle sınırlandırılarak da anlamlandırıldığını göstermektedir. Rol modeller verilirken özellikle Tansu Çiller’le ilgili “erkek gibi kadın” benzetmelerinin yapılmış olması da kadınların siyasi başarıyı erkek gibi temsil etmek veya edilmek üzerine konumlandığı bir çelişki olarak görmekteyiz. Kadınların siyasete barış ortamı getirebileceği, dünyayı güzelleştirebileceği gibi kadınlık değerlerini yücelten ifadelerle de siyasette var olması olumlanırken, rol modelleri yücelten bu çelişkinin varlığı da toplumsal cinsiyet rolleri ile örtüşmektedir.

Kitle iletişim araçları ve edebiyatın kadınlar ve kadınların rolleri üzerindeki etkisi daha önce birçok çalışma tarafından ortaya konmuştur (Tekeli, 1982, ss. 342-350). Kate Millett (2018) Cinsel Politika'nın giriş bölümünde erkeklerin kadınlar üzerindeki cinsel hakimiyetinin kuramsal temellerini atarken Miller, Mailer ve Genet gibi önemli yazarların eserlerindeki cinsel politika örneklerini inceler ve ataerkinin cinsel hakimiyet fantezisi üzerinden edebiyat aracılığıyla

yeniden üretildiği sonucuna varır. Beauvoir da İkinci Cins'in "Efsaneler" bölümünde farklı edebi eserlerdeki kadın figürlerini inceler ve edebiyatın kadınları ve kadınlık rollerini yönlendirme biçimini değerlendirir (Beauvoir, 2025, ss. 177-273). Hâkim düşünce ve mevcut iktidar politikaları kitle iletişim araçları ile yaygınlaştırılmakta; toplumsal cinsiyet rolleri bu araçlarla aktarılan değerler üzerinden şekillenmektedir. İnsanlar kitle iletişim araçlarında ne görüyorlarsa davranışları ve bakış açıları ona göre biçimlenmekte ya da hâkim ideoloji tarafından yönlendirilmektedir. Görüşülen kadınların bir kısmı da televizyonlarda, sosyal medyada siyasette yer alan güçlü kadınları gördüklerini ve gördükleri bu kadınların başarılarını, onlardan ne kadar etkilendiklerini dile getirmişlerdir. Özellikle radikal feminizmin vurguladığı deneyim paylaşımı ve rol modelin etkisi belirgin hâle gelmektedir: Kadınların kitle iletişim araçlarında gördükleri kadın siyasi figürler yalnızca bireysel başarı hikâyeleri değil; aynı zamanda ataerkil normlara karşı geliştirilen kolektif bir örgütlenme biçimidir. Fark edilmelidir ki medya temsili seçmen kadınlar üzerinde kadınların siyasal öznelliklerini dönüştürücü bir etki potansiyeli taşımaktadır.

Görüşülen kadınların, empati, vicdan, detaycılık gibi kültürel feminizmin ortaya koyduğu kadınsı rollere vurgu yaparken aynı zamanda "erkek gibi" güçlü siyaset yapmaları gerektiğine dair söylemlerde bulunmaları; kadınlık değerleri ile eril değerler arasında kalarak bir baskı altında olduklarını da ortaya koymaktadır. Bu çelişki, kadınların siyasal alanda yükselmeleri için yalnızca kendi yetkinliklerinin yeterli olmayabileceğini; aynı zamanda erkek egemen siyasal kodlara da kısmen uyum sağlamaları gerektiğini göstermektedir. Nitekim bazı araştırmalar, kadın siyasetçilerin siyasette kalıcı olabilmelerinin ön koşullarından birinin "liderini takip etme" ve "parti kimliğini öne çıkarma" gibi unsurlar olduğunu ortaya koymuştur (Çakır, 2013, ss. 178-179; Drechselová, 2022, ss. 188-189;

Güneş-Ayata, 2011, ss. 277; Sancar, 2023, ss. 457-458). Görüşülen kadınların da hemcinslerinin siyasette başarılı olabilmesini, yine eril gruplar tarafından belirlenmiş bu şartlara bağlamaları, söz konusu çelişkinin kırsal kadınlar açısından da içselleştirilmiş olduğunu göstermektedir. Pateman'ın (1988) kavramlaştırdığı "cinsel sözleşme" ifadesini doğrular nitelikte olan bu tutum; kadınların ancak erkekler tarafından çizilmiş, görünürde eşitlikçi olan siyasi sınırları içerisinde siyasi bir özne olarak var olabilecekleri savını da destekler niteliktedir. Ataerki o kadar derin bir biçimde içselleştirilmiştir ki kadınların kendi değerleri ile siyasette var olma arzusu yerini eril bir güçle orada olmak zorunluluğuna bırakır.

Dönüşümün Farklı Yüzleri: Niceliksel Dönüşümün Yanında Nitelik Vurgusu

"Siyasette kadının daha fazla olması neleri değiştirir?" sorusu ile ilgili de kadınların siyasette daha fazla yer almasının yalnızca sayısal temsil değil, aynı zamanda siyasal sürecin doğasına ilişkin niteliksel bir dönüşüm yaratacağı yönündeki güçlü inancı ortaya koymaktadır. Katılımcıların bir bölümü, kadınların siyasete katılımıyla birlikte "toplumun güzelleşeceğini", "yönetimin yumuşayacağını" ve "siyasetin değişeceğini" ifade ederek kadınların dönüştürücü gücüne açıkça vurgu yapmıştır. Başka bir grup, kadınların "kadını daha iyi anlayacağını" ve "birbirini destekleyeceğini" belirtmiş, kadınlar arasında bir tür dayanışmacı temsil beklentisini dile getirmiştir. Bir diğer kesim, kadınların siyasete daha fazla duyarlılık, çözüm odaklılık ve etik sorumluluk getireceğini söylemiş; kadınların "kavgacı değil, çözümcü olduğunu", "vicdanlı düşündüğünü", "koltuk sevdasına kapılmadığını" vurgulamıştır. Ayrıca birçok kadın, kadınların siyasete daha fazla katılımıyla birlikte hak ve adaletin sağlanacağı, kadınların fikirlerinin değerlendirileceği, eşitliğin güçleneceği ve temsilin demokratikleşeceği yönünde görüş bildirmiştir.

Politikada aktif bir şekilde bulunan kadın politikacılarla da yapılan görüşmelerde kadın politikacıların siyasete katkıları ile ilgili bakış açıları savundukları partilere göre değişse bile tabandaki seçmenle kadınların siyasette yer almaları konusuna bakış açıları benzerdir denilebilmektedir (Alemdar vd. 2020, s. 45; Demir, 2023, ss. 306-309; Drechselová, 2022, ss. 296-302; CEİD, 2025, ss. 48-52). Bu durum, farklı siyasi çizgilerde de olsalar kadınların, kadın kimlikleri üzerinden benzer temsili yükler taşıdıklarını göstermektedir. Ayrıca siyasete katılım konusunda da kadın ve erkeklerin farklı motivasyonlarda hareket ettikleri görülmektedir (Sancar, 2023, ss. 457-458). Erkekler, siyasete kaynakların yönetimi ve kontrolü, iktidar paylaşımı, güç ilişkileri ekseninde katılım gösterirken; kadınlar çevresel dönüşüm, kamusal yaşamın düzenlenmesi, siyasal söylemin şiddetsizleştirilmesi gibi mevcut sistemi dönüştürmeye yönelik sebeplerle siyasette yer aldıklarını dile getirmektedirler. Görünen o ki seçmen kadınlarla siyasette aktif kadınların ortaklaştığı nokta, siyaseti dönüştürme arzusudur; farklı konumlarda olsalar da bu beklenti neredeyse aynıdır. Kadınlar, özellikle eril kodlarla donatılmış ve ataerkiyi yeniden üreten bir siyasete karşı dönüşüm arzusuyla yaklaşmakta; siyasetin kadın varlığıyla daha adil, daha vicdanlı ve daha insani bir zemine taşınabileceğini düşünmektedirler.

Kadınlara “Kadınları siyasette daha aktif hâle getirmenin yolları nelerdir?” sorusu sorulduğunda ne tür destek mekanizmalarının gerektiği ile ilgili, katılımcıların yanıtları oldukça net ve çözüm odaklı bir eğilim sergilemiştir. Pek çok kadın, kadınların öncelikle birbirlerine destek vermeleri gerektiğini vurgulamış; “kadın kadına destek olmalı”, “birbirini ezmemel” gibi ifadelerle kadın dayanışması vurgulanmıştır. Bu görüşler, özellikle kültürel feminizmin kadınlar arası dayanışmaya ve kolektif güçlenmeye yaptığı vurguyla örtüşmektedir. Ayrıca radikal feminizmin kadınlarla ilgili sorunların yine yalnızca kadınlar tarafından çözülebileceği, bunun için kadın dayanışma ve

bilinçlendirme gruplarının oluşturulması gerektiği görüşü ile de doğrudan uyuşmaktadır. Bazı katılımcılar ise eş, aile ve çevre desteğinin özellikle kırsal alanda siyasete katılımın önünü açtığını ifade etmiş; kadınların toplumdan “cesaret değil, engel” gördüklerini belirtmiştir. Bu noktada kadınların karar alma mekanizmalarında yer almalarını engelleyen yapının temelde ataerkil sistem olduğunun farkında oldukları söylenebilir. Kadınların, eril sistemin tıkadığı siyasette daha fazla yer alabilmek için yine bir erkek tarafından desteklenmeleri gerektiğini belirtmeleri de dikkat çeken bir ayrıntıdır.

Bazı kadınlar ayrıca, örnek kadın siyasetçilerin, muhtarların ve başbakanların diğer kadınlara cesaret vereceğini ifade etmiş; bu da doğrudan rol model etkisi ve simgesel temsil kavramıyla ilişkilidir. Diğer katılımcılar ise, temsilin önündeki engellerin kaldırılması, kadınlara söz hakkı verilmesi, fikirlerine değer verilmesi, devlet ve yerel aktörlerin destek vermesi gibi daha genel ancak çok önemli öneriler sunmuşlardır. Özellikle görüşmecilerin dile getirdiği “Yöneticiler her şeyden önce kadınlarla ilgili söylemlerine dikkat etmeli.” ifadesi her şeyden önce siyasetteki eril dilin de kadınların siyasette yer almasını ciddi anlamda etkilediğinin altını çizmektedir. Ayrıca devlet kanalıyla destek ve düzenlemelerin yapılması gerektiği önerileri kanun ve hukukta yapılacak düzenlemelerin eşitsizliğin çözümünde kadınlar için de ne kadar gerekli görüldüğünü göstermektedir.

Kadınların Siyasal Özneliği: Özgür Oy, Kaçınan Adaylık

Kadınların karar alma mekanizmalarına aktif katılımı ya da oy verme gibi temel siyasal haklarını kullanmalarını engelleyen her türlü tutum ve davranış, UN Women tarafından yeni bir şiddet biçimi olarak siyasette kadınlara yönelik şiddet olarak tanımlanmaktadır (CEİD, 2025, ss. 5-6). Bu tanım yalnızca aktif siyasette bulunan kadınların maruz kaldığı doğrudan şiddetle sınırlı değildir; kadınların oy

vermekten adaylığa kadar uzanan tüm siyasal süreçlerde baskıya, yönlendirmeye ya da dışlanmaya maruz kalmaları da bu kapsamda değerlendirilir. Kadınların siyasal katılım düzeyleri ile siyaset yapma arzuları arasında dikkat çekici bir fark olduğu, sorulara verilen yanıtlarla net biçimde ortaya çıkmıştır. “Oyunuzu verirken kendi isteğinizle mi, eşinizin ya da babanızın isteğiyle mi veriyorsunuz?” sorusuna verilen yanıtlarda kadınların büyük bir kısmı, oy tercihlerini kendi özgür iradesiyle belirlediğini ifade ederek bireysel siyasal katılım konusunda aktif olduklarını göstermiştir. Daha küçük bir grup, oy verme kararını tamamen özgürlükle değil, eşi ya da ailesiyle birlikte aldığını belirtmiş; az sayıda kadın ise oy kullanma sürecinde eşinin kararını uyguladığını söylemiştir. Bu durum, bireysel siyasal katılım da kadınların büyük ölçüde özerk bir tutum geliştirdiklerini; ancak bu özerkliğin henüz adaylık gibi daha yapısal ve görünür siyasal rollere yansımadağını ortaya koymaktadır.

Kadınların siyasete karşı tutumu ile ilgili dikkat çeken nokta Alaçam ve Asarcık örneklerinde oy verme davranışlarında ortaya çıkmıştır. Alaçam'daki kadınların çok büyük bir kısmı kendi kararlarını çok net bir şekilde dile getirmiş, yalnızca çok azı eşleriyle birlikte karar aldıklarını belirtmiştir. Asarcık'ta ise “eş”le birlikte ortak oy kararlarının dışında kendi kararları da olsa “müdahale etmek isterler, söylerler ama ben kendi istediğime veririm, sonuçta kabine girince kimse görmüyor kime oy verdiğini” ifadesi oldukça fazladır. Bu durum bize hane içerisinde aslında oy baskısının devam ettiğini ancak kadınların gizli oy yöntemi ile kendi kararlarını uygulayabildiklerini göstermiştir. Bu noktada, bireylerin kendi istediklerine oy verebilmesi açısından gizli oy ilkesinin hâlâ ne kadar kritik bir güvence oluşturduğu sonucuna da varılabilir.

Bu veriler, feminist kuramların uzun süredir tartıştığı kamusal ve özel alan ayrımını kırsal bağlamda görünür kılmaktadır. Alaçam'da kadınların oy tercihine dair yüksek düzeyde özerklik beyan etmeleri,

bireysel siyasal özneleşmenin geliştiğine işaret ederken; Asarcık'ta kadınlar oy tercihinin -hâlâ eşin görüşüyle ortak karar aldıklarını, baskı olmadığını dile getirirler de- çatışmalı biçimde alınması, özel alandaki ataerkil tahakkümün seçim davranışını nasıl etkilediğini göstermektedir. Kadının aile içindeki karar süreçlerinde hâlâ eşin gölgesinde kalabilmesi, siyasal özneliğin yalnızca yasal haklarla değil, kültürel ve yapısal dönüşümle de inşa edilmesi gerektiğini göstermektedir. Kadınların "kabine girince kimse görmüyor" ifadesine sıkça başvurmaları da özgür seçim hakkının korunmasında gizli oyun, sadece teknik değil aynı zamanda ne kadar önemli bir politik güvenlik mekanizması olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, "beraber karar alıyoruz" cümlesinin görünürdeki bireysel tercihinin arkasında yatan toplumsal cinsiyet ilişkilerinin varlığı, kadınların özgür iradelerinin her zaman koşulsuz işlemediğini, bazen ataerkinin dolaylı gölgesinde belirmediğini ortaya koymaktadır.

Görüşmelerde kadınlara yöneltilen "Kadın adaya oy verir misiniz?" ve "Siz aday olmak ister misiniz?" sorularına verilen yanıtlar, siyasal temsile yönelik hem öznel arzuyu hem de kadınlar arası destek beklentisini ortaya koymuştur. Kadınların tamamı, istisnasız bir şekilde kadın adaya oy vereceğini belirtmiş ve bu yanıtlarında herhangi bir tereddüt ya da koşul belirtmemiştir. Bu durum, kadınların siyasal temsilde kendilerine yakın gördükleri figürleri desteklemeye hazır olduklarını ve cinsiyetler arası simgesel temsilin anlamını feminist kavramlar çerçevesinde içselleştirdiklerini göstermektedir. Kadınlar, siyasette daha fazla kadın görmek istemekte ve bunu yalnızca niceliksel bir artış değil, aynı zamanda kendi hayat deneyimlerini yansıtabilecek bir temsiliyet olarak görmektedir. Bunu daha önceki "Kadının siyasette daha fazla yer alması neleri değiştirir?" sorusuna verdikleri "kadın kadını daha iyi anlar, derdimizi kadınlara daha iyi anlatabiliriz, kadınlar kadın sorunlarına daha doğru yaklaşır" cevaplarıyla da destekleyebiliriz. Kadınlar, kadınları siyasette yalnızca

sayı olarak değil nitelik olarak da görmek, sorunlarının ve bakış açılarının yine onları en iyi anlayacak şekilde kadınlar tarafından temsil edilmesini istemektedirler.

Diğer yandan, aynı kadınlara yöneltilen “Aday olmak ister miydiniz?” sorusuna verilen yanıtlar ise dikkat çekici bir çelişkiyi ortaya koymuştur. Görüşmecilerin önemli bir kısmı, bir biçimde aday olmayı düşündüğünü ifade etmiş; ancak bu düşünce genellikle “çekincelerim var” ya da “eğitimim/imkânım yok” gibi açıklamalarla sınırlandırılmıştır. Daha küçük bir grup açık bir biçimde “aday olmak isterim” demiştir. Az sayıda kadın ise aday olmak istemediklerini farklı gerekçelerle dile getirmiştir. Her iki gruptaki kadınlar aktif bir şekilde oy verdiklerini hatta bu kadınların büyük çoğunluğu kararlarının yalnızca kendilerine ait olduğunu belirtse de oy verme davranışı ile aday olma yani aktif olarak siyasette yer alma davranışı arasında keskin bir sınır olduğunu ortaya koymuştur. Bu tablo feminist kuramların yıllardır vurguladığı siyasal özneleşme ile temsiline eşit dağılımı arasındaki makası gözler önüne sermektedir. Bu durum Ayata'nın belirttiği ataerkil ailelerde kadınların oy kullanma davranışının kadınların sorumluluklarını etkilemediği için denetime değer bulunmamasının ancak aktif olarak katılımın kadının konumlandırıldığı özel alandan çıkmasına sebep olacağı için baskılanmasının sebebinin somut örneğidir (Güneş-Ayata, 2011, s. 263). Ayrıca buradan kadınların başka bir kadını aktif olarak desteklemeye istekli olduklarını, ancak benzer bir rolü üstlenmek konusunda kendilerini yeterince hazır veya desteklenmiş hissetmedikleri sonucunu da ortaya koymaktadır.

Kadınların karar alma mekanizmalarına katılımı ile ilgili feminist mücadele çok katmanlı bir şekilde devam etmektedir. Görüldüğü gibi konuşulduğu dönemde yankı uyandıran ancak şu anda toplumda çok basit bir eylemiş gibi algılanan oy verme davranışının geldiği nokta ataerkinin en kontrolcü temsilcisi “eş”ler üzerinden devam etmekte,

kadının siyasete aktif katılımı da yine partiler düzeyinde başka ataerkil sistemler tarafından denetlenmektedir. Kadın haklarının erkeklerle tam eşitlik noktasında bir kısmının kazanıldığı söylenebilir ancak ataerkinin bu haklar üzerinde farklı kontrol mekanizmaları geliştirdiği de aşıkardır. Evde eş denetimini geçebilen kadınlar da partiler ve kanunlar düzeyinde denetim ve engellemelere takılmaktadır. Radikal feminizmin işaret ettiği gibi siyaset hâlâ erkeklik kodlarıyla örülüdür ve kadınlar kendi siyasal öznelliklerini geliştirebilecek alanlardan mahrumdurlar. Oy verme gibi bireysel ve görünmez alanlarda daha özgür hisseden kadınların, siyasal temsil gibi kamusal ve görünür alanlarda kendilerini geri çekmeleri, sistematik bazı engellerin varlığını düşündürmektedir. Eğitim düzeyinden kaynaklara erişime, toplumsal rollerden ataerkil siyasal yapılara kadar uzanan bu engeller, kadınların siyasal özneleşmesinin önündeki en temel bariyerlerdir.

Çevreyi Kadın Gözüyle Düzenleme Arzusu: Yerel Siyaset

Yerel siyasete baktığımızda, kadın ve erkek arasındaki temsiliyet farkı daha da derinleşmektedir. Özellikle kırsal bölgelerde bu eşitsizlik, yalnızca sayısal temsilde değil, kadınların siyasete nasıl baktıkları, nasıl konumlandırıldıkları ve neden dışarıda kaldıklarıyla da ilgilidir. “Belediyeler karar alırken size danışın mı?” ve “Yönetime katılmak ister misiniz?” sorularına verilen yanıtlar, kadınların bir önceki sorularda dile getirdikleri siyasete katılma korkularıyla çelişen, ama aynı zamanda bu korkunun sınırlarını ve nedenlerini sorgulatan bir tablo ortaya koymuştur. Kadınlar bir yandan siyasetin kendilerine göre olmadığını düşündüklerini belirtirken, diğer yandan belediyelerin kendilerine danışmasını, karar süreçlerinde yer almak istediklerini güçlü biçimde ifade etmişlerdir. Bu çelişki, aslında Türkiye’de kadınların siyasete katılımında yerel ve genel siyaset ilişkisi bağlamında uzun süredir tartışılan “Türk paradoksu”nun (Drechselová, 2022) yerel düzeydeki bir yansımasıdır: Kadınlar siyasetin dışında kalmak istememekte, fakat siyasetin kapıları onlar

için sistemli biçimde kapalı tutulmaktadır. Görüşülen kadınların büyük bir çoğunluğu yerel yönetimlerle ilgili bir fikirleri olduğunu, yönetimde yer almak istemeseler bile kendilerine danışılması gerektiğini, köyleri ile ilgili eksikleri en iyi kendilerinin gördüğünü, hatta bu eksikleri erkeklerden daha iyi gördüklerini, kendi yaşadıkları çevre ile ilgili en çok onlara fikir sorulması gerektiğini dile getirmiştir. Siyasi sistemin en tabanındaki kadın seçmenden yerel siyasete açık bir şekilde fikirlerinin sorulması ile dahi olsa yönetime katılma arzusu vardır.

Yerel siyasetin erkek egemen yapısı, çoğu zaman kaynak paylaşımı ve güç çıkar ilişkisi üzerinden işlediği için kadınların bu alana girişini daha da zorlaştırmaktadır (Sancar, 2023, s. 464). Kadınlar yerel siyasette yalnızca yerel siyasetin konularından sayılan teknik uzmanlık alanlarında – mimarlık, şehir planlamacılığı, hukuk gibi – görünür olabilmekte; fakat karar verici rollere gelmekte zorlanmaktadır. Erkekler genel siyasette olduğu gibi yerel anlamda da kaynakların paylaşımı adına “yerel ittifaklar” kurarlar (Drechselova, 2022, s. 101). Kadınların ise hem sahip olup genişletebilecekleri mülkleri yoktur hem de bu mülkleri üretip paylaşabilecekleri ilişki ağlarına da sahip değildirler (Alkan, 2004, s. 5). Ayrıca kadınların kendi mahallelerinde, tanıdıkları insanlar arasında siyaset yapma konusunda çekinceleri de vardır. Drechselova bunu yerel siyaset ve mekân ilişkisi çerçevesinde inceler. Ona göre “mesafe” genel ve yerel siyaseti birbirinden ayıran en önemli farklardan biridir çünkü yerel siyasette meclis üyeleri kendi seçim bölgelerinde göz önünde yaşamaktadır. Bu da siyasetçiler üzerinde ciddi bir toplumsal denetim baskısı oluşturmaktadır (Drechselova, 2022, s. 208). Katılımcılardan birinin verdiği cevap da bu veri için çarpıcı bir kanıt sunmaktadır: “...Muhtarlık değil de tanıdık olmayan bir yer, mesela meclis. Çünkü kocanı tanıyor, hesaba almıyor seni. Mecliste daha iyi çalışılır...” Bu ifade kadınların yerelde maruz kaldıkları sosyal denetim baskısını ve bununla ilintili olarak yerel

siyasete aktif katılımı ile ilgili hissettikleri çekinceyi gözler önüne sermektedir. Hatta daha geniş ölçekli siyaset alanını daha özgür ve güvenli görmektedir.

Sosyal çevre baskısı, dedikodu riski, sürekli izlenme hissi ve özel hayatlarının denetlenmesi, siyasete katılmak istemelerine rağmen geri durmalarına neden olmaktadır. Yürütülen araştırmada görüşmeciler kadınların da büyük çoğunluğu yerel siyasette yer almak istemelerine rağmen çevrelerindeki insanların tepki ve söylemlerinden çekindiklerini belirterek bu savı doğrular nitelikte görüşmeler yapmışlardır. Siyasete katılma arzusu duymalarına rağmen sosyal denetim sebebiyle bu arzularını yapamayacaklarını dile getiren kadınların küçük bir kısmı bu görüşü açıkça ifade etmiştir. Bu durum Alaçam ve Asarcık örneğinde her iki grup için de benzer biçimde görülmüş, farklı mekânsal özelliklere rağmen kırsal kadınların toplum baskısını her yerde yoğun biçimde hissettiklerini ortaya koymuştur. Bu kadınlar siyasete fikirlerini beyan etme anlamında bile olsa katılma isteğini açıkça ifade etse de “laf olur”, “beni herkes tanır”, “eşim ya da komşular izin vermez” gibi gerekçelerle bu isteğini ertelediğini ya da geri çektiğini ifade etmiştir. Bu ifadeler, kadınların siyasete katılma ile mahremiyetlerinin ihlal edileceği, üzerlerindeki baskının artacağı korkusu arasındaki doğrudan ilişkiyi ortaya koymaktadır. Kadınlar kamusal görünürlük kazanma konusunda yalnızca kurumsal yapılarla değil, aynı zamanda sosyal ağlar, akrabalık ilişkileri ve mahalle baskısıyla da mücadele etmektedir. Kırsal alandaki kadın seçmenlerin söylemleri ile de örtüşen mesafe-yerel siyaset ilişkisi, yerel siyasetin yoğun şekilde toplumsal ve kültürel kodlarla da örülü olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla yerel siyaset bir hak meselesi olmaktan çok bir “mekân politikası” haline dönüşmüştür.

Yönetime katılmak istediğini açıkça belirten kadınlar içerisinde bu isteği eril sistemlerden bağımsız şekilde yapmak istediklerini dile getiren kadın sayısı da hatırı sayılır şekilde fazladır. Bir grup kadın

açıkça bir parti bünyesinde değil de kadın danışma organı gibi farklı bir yapının içinde yer almak istediğini belirtmiştir. Bir başka kadın ise açıkça “kadın meclisleri” olmalı şeklinde fikir beyan etmiş ve buna ek olarak kadın ve toplumsal sorunlarla ilgili kadınların toplanıp konuşabilecekleri, fikir üretebilecekleri toplantı alanları olması talebinde bulunmuştur. Sonuç olarak, kadınların yerel siyasete katılım arzusu, sadece temsil edilme isteğinden ibaret değildir; aynı zamanda gündelik yaşamda doğrudan karşılaştıkları sorunlara çözüm üretebilme talebidir. Ayten Alkan’ın (2004, s. 2) da belirttiği gibi, yerel yönetimlerin vermediği hizmetlerin boşluğunu kadınlar evde, sokakta, bakım emeğiyle ve görünmeyen çabalarıyla kendileri doldurmaktadır. Yerel yönetimlerin çözüm bulamadığı her sorunu kadınlar kendi çabalarıyla çözmek, yerel yönetimlerin hizmet boşluğunu doldurmak zorundadır. Bu nedenle kadınların hizmete dair algıları ve talepleri, erkeklerden farklıdır; çünkü yerel politikaların eksikliği kadınları doğrudan etkilerken, erkeklerin özel alanda konumlandıkları yer bu eksiklikleri çoğu zaman hissettirmemektedir. Bu anlamda yerelde, güvenlik, ulaşım eksikliği, alt yapı sorunları gibi konular kadınların yaşamını doğrudan etkilemektedir.

Değerlendirme ve Sonuç

Saha araştırması; demografik, kültürel ve toplumsal bağlamda farklılık ve benzerlikleri olan iki farklı kırsal bölgede yaşayan seçmen kadınların siyasete bakış açılarını, yaşadıkları toplumsal gerçeklikler üzerinden sorgulamaya açmakta ve bu sorgulamayı yalnızca yerel bağlamda değil, aynı zamanda ulusal ve uluslararası dayanaklar çerçevesinde anlamlandırmayı mümkün kılmaktadır. Bunu yaparken feminist teorinin ve söylemlerinin, önerilerinin tabanda karşılık bulup bulmadığını coğrafya bağlamında da değerlendirmektedir. Farklı coğrafyalarda yaşayan kadınların farklı kadınlık deneyimleri olduğundan ve bunun siyasi özneliklerini etkilediği savından yola çıkarak kadınların siyasal katılımına dair literatürde yer alan tüm ön

kabul ve önyargıları, çalışmanın ortaya koyduğu verilerle yeniden tartışmaya açmakta ve kadınların siyasete karşı kayıtsız oldukları iddiasını da tartışmaktadır.

Araştırma verilerine göre Alaçam ve Asarcık'ta görüşülen kadınların toplumsal cinsiyet rollerine dair algıları büyük ölçüde ortaklık göstermektedir. Ataerkil yapının özellikle özel alan içerisindeki kadın-erkek rolleri üzerinden tahakkümünü sürdürdüğü görülse de kadınların büyük bölümünün toplumun kültürel değerlerin taşıyıcısı olduğunu vurgulamaları kültürel feminizmin yaklaşımı ile örtüşmektedir. Ancak kadınların aynı zamanda eğitimi, bağımsızlaşmanın ve kamusal alanda güçlenmenin aracı olarak görmeleri, bu farkındalığın sadece kültürel bir kabulle sınırlı kalmadığını, dönüşüm arzusu taşıdığını da göstermektedir. Kırsal kesimde yaşayan kadınların kamusal alanda da varlık göstermek ve maddi kaynaklara ortak olmak isteği burada karşımıza çıkmaktadır. Ataerkil normlarla güçlendirilmiş toplumun, piyasa dışı bırakılan emeklerini görmezden geldiğinin farkında olmalarına rağmen toplumun değerlerini nesilden nesile taşıdıklarının da bilincindedirler. Bu farkındalık, onları yalnızca kültürel taşıyıcı değil, aynı zamanda değişimin öznesi olarak konumlandırmaktadır.

Saha bulguları doğrultusunda kadınların siyasete ilgisiz olduğu keskin bir şekilde söylenemese de aktif katılımı ilgili eril tahakküm altında oldukları ve çekince hissettikleri aşikârdır. Bir siyasi katılım türü olarak oy verme davranışı ile ilgili iki ilçede farklı bir görünüm ortaya çıkmıştır. Alaçam ilçesinde kadınların büyük çoğunluğu çok net bir şekilde kararlarının kendi kararları olduğunu hatta bir kısmı eşlerinden farklı partilere oy verdiğini ifade etmiştir. Asarcık'ta ise bu keskinlik yarı yarıya düşmüş, kalan kadınlar da hane içi oy baskısı olsa da "oyun gizliliği"nin kararlarını koruduğunu, oy verme kabininde siyasi özerkliklerini koruduklarını dile getirmişlerdir. Ne yazık ki aktif olarak siyasete katılma konusunda kadınları mevcut eril yapıdan

koruyabilecek ve katılımlarını sağlayabilecek herhangi bir yapı geliştirilemediği veya uygulamaya konulamadığı için her iki ilçedeki kadınlar da konu aktif katılıma geldiğinde toplumsal ve ev içi baskıdan çekindikleri için fikirleri olsa dahi siyasette aktif olarak yer alamayacaklarını ifade etmişlerdir. Bu durum özellikle radikal feminizmin belirttiği eril yapının çözülmeden kadınların aktif bir şekilde karar alma mekanizmalarında yer alamayacakları savı ile de birebir örtüşmektedir.

Alaçam ve Asarcık ilçelerinde görüşülen kadınlar siyaseti kendilerine uzak, karmaşık ve erkeklere ait bir alan olarak görseler de yaşadıkları mahalleyle, çocuklarının geleceğiyle, sokakların düzeniyle ya da belediye hizmetlerinin niteliğiyle doğrudan ilgilendiklerini belirtmişlerdir. Ataerkil düşünce yapısının içselleştirilmiş değerlerinden hareketle siyasette yer almayı çevre düzenlemesi, etrafı güzelleştirme olarak görseler de kadınların kadın bakış açısıyla siyasette yer almaları, çevrenin eşit yaşam hakları çerçevesinde onlara göre de düzenlenmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Bu anlamda siyasette kendilerini anlayan, onların dilinden konuşabilen ve kadın bakış açısıyla konuya yaklaşabilen kadın siyasetçiler de görüşmeciler kadınların siyasette görmek istediği kadın siyasetçi profilini oluşturmaktadır. Bu noktadan baktığımızda tabandaki kadın seçmen feminist teorilerin de talep ettiği üzere siyasette liderinin ya da partisinin stratejilerini değil de kadınların sözlerini taşıyan kadın siyasetçiler görmek istemektedir.

Bunun yanında kadınlar içinde oldukları eril yapının onlara yüklediği değerleri sürdürse de erkeklerden bağımsız bir siyaset yapma ve fikirlerini hayata geçirme arzusu da gütmektedirler. Görüşmeciler kadınlardan bir grubun özellikle eril siyasetin içerisinde yer almak istememeleri ve buna alternatif kadın meclisleri ya da kadın toplanma alanları gibi yapılar önermeleri de radikal feminizmin “kolektif kadın bilinçlenmesi” önermesi ile doğrudan örtüşür ve kadın tabanından da

bununla ilgili talebin bir ihtiyaç olarak görülmeye başlandığı söylenebilir.

Saha araştırmasının en dikkat çeken noktası ise Asarcık'taki kadınlar üzerinde yerel düzeyde ciddi etki oluşturan Alişar köyü Muhtarı Sündüs Artış'tır. Asarcık'ta görüşülen kadınların tamamına yakınının Muhtar Sündüs Hanım'a özenerek ve ondan övgüyle bahsetmesi kadınlar üzerinde siyasi özneleşme yolunda rol model etkisinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Buradan hareketle diyebiliriz ki kadınlar etraflarında güç alabilecekleri ya da kendilerinin de başarabileceğini onlara gösterebilen kadın siyasetçiler gördüklerinde kadınların özneleşmelerine derin kökler atan ataerkil yapıyı sindirebilecek cesareti kendilerinde bulabilmektedirler. Dolayısıyla, bu tür güçlü kadın yerel aktörlerin varlığı yalnızca bireysel başarıyı değil, ataerkil yapıyı kırma yönünde toplumsal bir dönüşüm ivmesini de beraberinde getirebilir.

Tüm bu veriler, kadınların siyasete dair arzularının bastırılmış ya da gizlenmiş değil; koşullar elverdiğinde, doğru ortamlar ve destek sağlandığında, gerekli yasal önlemler alındığında görünür hâle gelecek bir kapasiteye sahip olduğunu göstermektedir. Alaçam ve Asarcık örnekleminin her ikisinde de siyasete bakış açısında önemli bir dönüşüm potansiyeli olduğu açıktır. Sessizce dile getirilen bu arzular, kadınların siyasal özneliğe giden yolculuklarının hem bireysel hem de toplumsal düzlemde nasıl şekillendiğini ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Abadan-Unat, N. (1982). Türk Toplumunda Kadın. Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.
- Alemdar, Z., Akgül, M., Köksal, S., ve Uysal, G. (2020). Türkiye’de Kadınların Yerel Siyasete Katılımı: İlçe Belediye Meclislerinde Kadınlık, Ayrımcılık ve Dayanışma. Raoul Wallenberg Institute.
- Ali, Z. (Ed.). (2014). İslami Feminizmler (Ö. Elitez, Çev.). İletişim. (Orijinal eser 2012’de yayımlanmıştır).
- Alkan, A. (2004). Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli? Birikim, (179). 71-77.
- Beauvoir, S. de. (2025). İkinci cinsiyet (G. Acar Savran, Çev.). Koç Üniversitesi.
- Berktaş, F. (2012). Ekofeminizm ya da Yüreğin İyimserliği. Kadın Araştırmaları Dergisi, (4). 73–76.
- Bjarnegård, E., & Kenny, M. (2015). Revealing the secret garden: The informal dimensions of political recruitment. *Politics & Gender*, 11(4). 748-753.
- CEDAW. (2017). General recommendation No. 35 on gender-based violence against women, updating general recommendation No. 19 (CEDAW/C/GC/35). United Nations Committee on the Elimination of Discrimination against Women.
- Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği [CEİD]. (2025). Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğini izleme raporu 2023–2024 (G. Toksöz, E. Memiş, İ. Yüksel-Kaptanoğlu, A. Kabadayı, S. Tuncer, Ü. Şener, B. Kızılırmak, H. Arslan, H. K. Akcan & B. İnanç, Haz.). CEİD Yayınları. <https://ceidizler.ceid.org.tr>
- Çaha, Ö. (2010). Sivil Kadın: Türkiye’de Kadın ve Sivil Toplum. Savaş Yayınları.
- Çakır, S. (2007). Feminizm: Ataerkil İktidarın Eleştirisi. İçinde B. Örs (Ed.), *Modern Siyasal İdeolojiler* (ss. 412–475). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çakır, S. (2013). Erkek Kulübünde Siyaset: Kadın Parlamenterlerle Sözlü Tarih. Versus Kitap Yayınları.
- Dahlerup, D. (2006). *Women, Quotas and Politics*. Routledge.
- Demir, E. (2023). Kadın ve siyasal katılım ilişkisi üzerine sosyolojik bir inceleme: Antalya örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 78(2). 291–310.
- Donovan, J. (2013). *Feminist Teori: Entelektüel Gelenekler* (A. Bora, F. Sayılan ve M. A. Gevrek, Çev.; 7. baskı). İletişim. (Orijinal eser 1985 yılında yayımlanmıştır.)
-

- Drechselová, L. (2022). Türkiye’de Yerel Siyasette Kadınlar: Dışlanma Döngüleri (E. Köse, Çev.). İletişim.
- Federici, S. (2004). *Caliban and the Witch: Women, the Body and Primitive Accumulation*. Autonomedia.
- Fretel, J. (2010). Habiter l’institution: Habitus, Apprentissages et Langages Dans les Institutions Partisanes. In J. Lagroye & M. Offerlé (Eds.), *Sociologie de l’institution* (pp. 195–217). Belin.
- Fuller, M. (1971). *Woman in the Nineteenth Century*. W. W. Norton & Company. (Orijinal eser 1845 yılında yayımlanmıştır.)
- Gök, F. (2011). Türkiye’de Eğitim ve Kadınlar. İçinde Ş. Tekeli (Ed.), *Kadın Bakış Açısından 1980’ler Türkiye’sinde Kadın* (ss. 161–175). İletişim.
- Güneş-Ayata, A. (2011). Türkiye’de Kadının Siyasete Katılımı. İçinde Ş. Tekeli (Ed.), *1980’ler Türkiye’sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar* (ss. 261-278). İletişim.
- Hanisch, C. (1970). The Personal is Political. In S. Firestone & A. Koedt (Eds.), *Notes from the Second Year: Women’s Liberation* (pp. 76–78). New York Radical Women.
- Hartmann, H. I. (1979). The Unhappy Marriage of Marxism and Feminism: Towards a More Progressive Union. *Capital & Class*, 8(2). 1–33. <https://doi.org/10.1177/030981687900800102>
- Hooks, b. (1994). *Teaching to transgress: Education as the practice of freedom*. Routledge.
- Inter-Parliamentary Union [IPU]. (2025). *Women in Parliament: 1995–2025*. <https://www.ipu.org/resources/publications/reports/2025-03/women-in-parliament-1995-2025>
- Kenny, M., & Verge, T. (2016). Opening up the Black Box: Gender and Candidate Selection in a New Era. *Government and Opposition*, 51(3). 351–369. <https://doi.org/10.1017/gov.2016.5>
- Lovenduski, J. (2005). *Feminizing politics*. Polity Press.
- MacKinnon, C. A. (2015). *Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru* (T. Yöney ve S. Yücesoy, Çev.). Metis. (Orijinal eser 1989 yılında yayımlanmıştır.)
- Millett, K. (2018). *Cinsel Politika* (S. Selvi, Çev.). Payel Yayınları. (Orijinal eser 1970 yılında yayımlanmıştır.)
-

- Pateman, C. (1988). *The Sexual Contract*. Stanford University Press.
- Rich, A. (1976). *Of Woman Born: Motherhood as Experience and Institution*. W. W. Norton & Company.
- Sancar, S. (2023). Kadın Hakları Siyaseti: Siyasetin Eril Karakterini Değiştirmek. *Mülkiye Dergisi*, 47(1). 447–466.
- Shiva, V. (1988). *Staying Alive: Women, Ecology and Development*. Zed Books.
- Sitembölükbaşı, Ş. (2007). Kadınların Siyasal Hayata Etkin Katılımının Bir Aracı Olarak Seçimlerde Kota Uygulamaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(1). 13–36.
- Şahin, E. (2013). *Batı'da ve Türkiye'de Kadın Hareketleri ve Feminizm*. Ürün Yayınları.
- Tekeli, Ş. (1982). *Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat*. Birikim.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM]. (2024). 28. Dönem milletvekili cinsiyet dağılımı. <https://www.tbmm.gov.tr/>
- United Nations. (1995). *Beijing Declaration and Platform for Action*. <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/pdf/BDPfA%20E.pdf>
- Young, I. M. (1990). *Justice and the Politics of Difference*. Princeton Univon University Press.

Extended Abstract

Despite significant progress in recent years in women's representation within political decision-making mechanisms on a global scale, gender-based inequalities persist to a large extent. Particularly under the influence of second-wave feminism, women became more visible in education and the public sphere, initially raising expectations that gender inequality would decline. However, this increased visibility has, in some cases, deepened structural inequalities rather than eliminating them. This has led feminist theorists to argue that not only education and public participation but also women's representation in decision-making mechanisms must be examined in terms of both quantity and quality. As a result, issues such as equal representation, women's effective participation in institutional structures, and power sharing have become central to feminist theoretical debates.

Women's position in political life is shaped not only by levels of representation but also by how they define politics, the extent of their participation, the obstacles they encounter, and their experiences of political process. The aim of the research is to analyse the extent to which the political discourses articulated by feminist theories correspond to the everyday practices and intellectual worlds of women living in rural areas. The research was conducted in the districts of Alaçam and Asarcık in Samsun. Within this scope, face-to-face interviews were conducted with a total of forty women— twenty in each district— using a semi-structured interview guide composed of open-ended questions. These questions focused on women's self-perception and understanding of politics, experiences of political participation, expectations from local administrations, perceived obstacles, and gender roles. To understand rural women's political perceptions and levels of participation, qualitative data based on participants' own words were collected; and analysed in depth with particular attention to political awareness, the influence of gender roles, and the individual or social dynamics shaping decisions to engage in politics. Alaçam and Asarcık were selected as case studies because, while demographically similar, these two rural districts within Samsun display distinct social and cultural dynamics.

The theoretical basis of the research is grounded in the evolution of women's movements. Liberal, cultural, socialist, radical, ecological, and Islamic feminist perspectives conceptualize women's participation in politics not only in terms of numerical representation but also with respect to the form and quality of representation and the broader context of the reconstruction of politics. The analysis integrates field-based discourses with analytical framework provided by feminist theories, thereby uncovering the relationship between the theory and the practice. Prior to the analysis of interviews with women voters, political demands articulated by feminist theories and their implications for political representation were examined. The research contributes to the literature on gender equality by upholding women's political perceptions and experiences at the local level.

Keywords: Feminist Theories, Women's Representation, Rural Area, Political Participation, Equality.

YAZAR BEYANI

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu alışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Etik Kurul Onayı

Bu araştırma için Ondokuz Mayıs Üniversitesi Etik Kurulu'nun 25.04.2025 tarih ve 2025-609 sayılı kararı ile etik kurul onayı alınmıştır.

Yazar Katkıları

Merve ÇAYLI: %100

ıkar atışması

Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar atışması bulunmamaktadır.

Ekler

Ek-1. Görüşme Soruları

- 1) Sizce kadınların toplumdaki yeri nedir?
- 2) Kadınların eğitimi gerekli midir? Neden?
- 3) Kadın ve erkek meslekleri birbirinden farklı mıdır? Kadına veya erkeğe yakışan meslekler tabiri doğru mudur?
- 4) Siyasette kadınlara yer verilmeli midir?
- 5) Siyasette kadının daha fazla olması neleri değiştirir?
- 6) Kadınlar siyasette başarılı olabilirler mi?
- 7) Kadınları siyasette daha aktif hâle getirmenin yolları nelerdir?
- 8) Oyunuzu verirken kendi isteğinizle mi, eşiniz-babanızın isteği ile mi veriyorsunuz?
- 9) Kadın adaya oy verir misiniz? Siz aday olmak ister misiniz? Belediyeler karar alırken size danışsın mı? Yönetime katılmak ister misiniz?

Ek-2. Etik Kurul Onayı

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURUL KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
25.04.2025	4	2025-609

KARAR NO: 2025-609
Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi Merve ÇAYLI'nın Nuray KESKİN danışmanlığında "Kuramdan Yerele: Samsun'da Kadınların Siyasetle Kurduğu İlişki Üzerine Feminist Bir Değerlendirme" isimli yüksek lisans tezine ilişkin mülakat çalışmasını içeren 84108 sayılı dilekçesi okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi Merve ÇAYLI'nın Nuray KESKİN danışmanlığında "Kuramdan Yerele: Samsun'da Kadınların Siyasetle Kurduğu İlişki Üzerine Feminist Bir Değerlendirme" isimli yüksek lisans tezine ilişkin mülakat çalışmasının kabulüne oy birliği ile karar verildi.